

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 7 (650)

Su artėjančia gražiausia pavasario švente – Velykomis

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOS PIRMININKO KREIPIMASIS

DĖL PARAMOS EKSTREMALIOS PADĖTIES VALDYMOI KOMANDOS SUFORMAVIMO

2020 m. kovo 24 d.

Su koronaviruso pandemija susijusios problemos yra tikrai ne tik medicininės. Reikia, kad akademinė bendruomenė prisidėtų rengiant:

- 1) viešojo valdymo specifinių priemonių paketą, atitinkantį pandemijos sukeltos krizės sąlygas;
- 2) visapusišką visuomenės informavimo programą;
- 3) nuoseklių ilgalaikių teisėsaugos veiksmų planą, sudrausminant neatsakingai besielgiančius ir linkusius nusikalsti, tiek platinant užkratą, tiek bandant pasipelninti iš susirgusių ir jų artimųjų;
- 4) mokslinės veiklos programą, kuriant vakciną ir antivirusinius bei imuninę sistemą

stiprinančius vaistus, preparatus, priemones ir įrangą;

5) moralinio visuomenės sutelkimo, vertybių sistemos vaidmens atkūrimo priemonių sistemą. Krizės visada parodo visuomenės būklę, todėl sumaišties apimtai, sutrikusiai bendruomenei padaro daugiausiai nuostolių.

Siūlome, bendradarbiaujant Lietuvos mokslininkų sąjungai (LMS) ir Lietuvos mokslo tarybai (LMT), sudaryti mokslininkų grupę, kurioje šalia medikų dirbtų socialinių mokslų specialistai (psichologai, sociologai, viešojo valdymo specialistai), gamtos ir technologinių mokslų atstovai, mokslo ir studijų institucijų bei mokslo centrų vadovai.

Tokio pobūdžio situacijos neįmanoma suvaldyti tik draudimais ir baudomis. Visuomenė turi žinoti ne tik tai, kas draudžiama, bet ir kas leidžiama bei skatinama. Ši padėtis gali labai pasitarnauti, siekiant:

- diegti sveiką gyvenseną ir stiprinti pilietinę savivoką,
  - telkiant visuomenę, stiprinant jos pasitikėjimą savimi ir valstybės institucijomis.
- Turime užkirsti kelią mėginantiems pasipelninti, pasinaudojant sudėtinga situacija, arba bandantiems iš esmės suvaržyti konstitucines piliečių teises, siūlant įvesti ypatingą padėtį ir perduodant valstybės valdymą piliečių nerinktomis administracinėmis ar net karinėms struktūroms. Prof. dr. Jonas Jasaitis ■

Dr. Aldona Vasiliauskienė (žr. 4–5 psl.)

ŠIAME NUMERYJE

Mokslininkų pareigos visuotinio pavojaus akivaizdoje: LMS ir LMT kvietimai ● 1 p.

Pilotiniai mokslininkų ir bendruomenių projektai atokiose savivaldybėse ● 2 p.

Lauras Stacevičius apie racionalų vietinių išteklių ir mokslinių sprendimų panaudojimą ● 2, 4 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 3, 6 p.

Aldonos Vasiliauskienės „ukrainietiškos veiklos“ apžvalga ● 4–5 p.

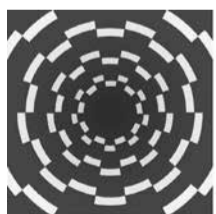
Krizė dėl pandemijos atveria ir naujas galimybes ● 8 p.

Naujos knygos atskleidžia nepažintus netolimos praeities puslapius ● 10, 11 p.

Netekus Vaclovo Bagdonavičiaus ir Manto Masačio ● 9, 11, 12 p.

LIETUVOS MOKSLO TARYBA TELKIA ŠALIES MOKSLININKUS VALSTYBEI SVARBIEMS SPRENDIMAMS DĖL COVID-19 PADARINIŲ

2020 m. balandžio 1 d., Vilnius

Lietuvos mokslo taryba

Lietuvos mokslo taryba telkia šalies mokslininkus valstybei svarbiems sprendimams dėl COVID-19 padarinių. Lietuvos mokslo taryba kviečia šalies mokslininkus prisidėti teikiant valstybės valdymo ir viešosios politikos institucijoms moksliniais tyrimais grįstas išvadas ir rekomendacijas dėl COVID-19 pandemijos ir jos sukeltų padarinių. Paskelbtas specialus paraiškų konkursas taikomiesiems moksliniams tyrimams atlikti, kuriam numatyta skirti iki 0,7 mln. eurų.

Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas Romas Baronas: „Reaguojame į situaciją ir būtinumą gauti greitus ir aktualius mokslinius tyrimus, susijusius su pandemija ir dėl jos kylančiais iššūkiais visuomenės gyvenime. Kviečiame mokslininkus padėti pasiruošti valstybei spręsti to padarinius – sutelkti mokslinę patirtį, pajėgas ir turimus duomenis bei per trumpą laiką pateikti moksliniais tyrimais grįstas išvadas ir rekomendacijas dėl šios pandemijos bei jos sukeltų padarinių žmogaus sveikatai, valstybės politikai, ekonomikai, visuomenės saugumui, švietimui, kultūrai bei kitoms valstybės ir visuomenės gyvenimo sritims, kurioms koronaviruso plitimas turi ilgalaikių pasekmių.“

Taikomieji mokslinių tyrimų projektai sprendimams dėl COVID-19 padarinių turėtų būti vykdomi ne ilgiau nei iki šių metų pabaigos. Mokslininkų grupės skatinamos

atlikti tarpdalykinius tyrimus, įvertinant socialinę dimensiją, kurių rezultatas – konkretų adresatą turinčios išvados ir rekomendacijos dėl COVID-19 sukeltų padarinių šalinimo ar mažinimo.

Lietuvos mokslo taryba palaiko tarptautinės mokslo bendruomenės nuostatą atverti su COVID-19 susijusių mokslinių tyrimų duomenis ir skatina per visą projekto laikotarpį mokslininkus teikti išvadas ir rekomendacijas, pasiūlymus, studijas, metodus, technologinius sprendimus bei kitus rezultatus. Tokia galimybė bus sudaryta Tarybos interneto svetainėje www.lmt.lt.

Trumpalaikiai taikomieji moksliniai tyrimai sprendimams dėl COVID-19 padarinių finansuojami valstybės biudžeto lėšomis. Kviečiame teikti paraiškas. Paraiškos priimamos iki balandžio 15 d. Parengta pagal Lietuvos mokslo tarybos pranešimą ■

Trumpųjų aukštos biologinės vertės maisto tiekimo grandinių kūrimas regionuose

Prof. Dalius Serafinas

Apsirūpinimas vietinės gamybos produktais tapo ypač aktualus visuotinio karantino grėsmės akivaizdoje. Nepalankiai klostantis sąlygoms ir siekiant lokalizuoti užkrato židinius, gali tekti karantinuoti atskirus Lietuvos rajonus ar net miestus. Šiame kontekste tampa itin aktualūs mokslininkų pasiūlymai, kaip sušvelninti globalaus liberalizmo sukeltas socialines, ekologines ir ekonomines pasekmes Lietuvoje.

Dar 2012 m. prof. Vladimirui Novosadui ir man lankantis Seime pas tuometį Seimo narį akademiką Benediktą Juodką ir diskutuojant apie galimus sprendimus, siekiant orientuoti esamą Lietuvos ekonomikos modelį į socialinių problemų sprendimą, akademikas B. Juodka pasiūlė aptartų kompleksinių priemonių visumą pavadinti „Socialiai orientuotos žaliosios ekonomikos“ (SOŽE) plėtros programa.

Buvo manoma, kad tuo metu valdančiai Socialdemokratų partijai šios programos įgyvendinimas labiausiai tiktų prie jos deklaruojamų vertybių ir ideologijos, tačiau taip neatsitiko. Dabartinės Vyriausybės progra-

mos įgyvendinimo plane nemažai nuostatų tinka SOŽE įgyvendinimui, tačiau sprendimai ir jų įgyvendinimo darbai daromi lėtai, trūksta veiksmų koordinacijos.

Sprendžiant aktualiausias valstybės problemas, šios programos sumanytojai pasiūlė įgyvendinti pilotinius projektus iš pradžių bent dviejose savivaldybėse – Rietavo ir Lazdijų. Kol kas šie projektai vykdomi visuomeniniais pagrindais. Abiejose savivaldybėse situacija yra skirtinga, tačiau veikimo principai ir tikslai iš esmės nesiskiria. Siekiama, panaudojant vietinius žmonių, gamtos ir infrastruktūros išteklius bei koordinuojant esamą finansinę paramą, sukurti ekosistemą SOŽE programos židiniams atsirasti.

2019 m. lapkričio 14 d. žemės ūkio ministras A. Palionis išleido įsakymą Nr. 3D-621 „Dėl tarpinstitucinės darbo grupės sudarymo“. Vieni tokios veiklos iniciatorių buvo Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos valdybos pirmininkė Dalia Matukienė ir aš, Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos narys, Vilniaus universiteto profesorius.

2020 m. vasario 27 d. Lazdijų rajono merės Ausmos Miškinienės kvietimu, sa-

Ažuolas buvusios ūkininkų sodybos vietoje

vivaldybės tarybos posėdžių salėje įvyko išvažiuojamasis darbo grupės posėdis. Jame aptarti viešosios įstaigos „Centrinės perkančios organizacijos“ (CPO.LT) darbai, siekiant gerinti centralizuotus maisto produktų viešuosius pirkimus. Buvo nagrinėjami praktiniai pavyzdžiai ir problemos, su kuriomis susiduria perkančiosios organizacijos ir tiekėjai, norintys parduoti ar įsigyti vietinės gamybos prekių ir paslaugų per centralizuotą viešųjų pirkimų sistemą. Tačiau pavienės iniciatyvos proveržio nesukurs, kol nebus sistemos, jungiančios atskiras skirtingų sri-

čių ir lygių problemas. Sisteminiam veikimui atsirasti būtinas aktyvus mokslininkų įsitraukimas.

Darnaus vystymosi tikslų kontekste toks sisteminis veikimas ne tik leistų spręsti finansines viešojo valdymo problemas, bet ir pagerintų socialinę situaciją regionuose, paskatintų vietinės ekonomikos plėtotę ir pagerintų ekologinę situaciją.

Vietinės gamybos ir vartojimo lokalizavimas yra ypač aktualus ne tik šių dienų visuotinio karantino grėsmės kontekste, todėl kviečiame visus Lietuvos mokslininkus sutelkti savo žinias ir pastangas, siūlant, kaip įveikti esamus ir ateities išbandymus. Kviečiame Lietuvos mokslininkus koordinuotai modeliuoti įvairius vykstančius procesus ir siūlyti moksliniais tyrimais pagrįstus inovatyvius veiklos modelius bei technologijas, kurios apimtų tiek socialines, tiek ir technologines inovacijas: inovatyvius valstybės valdymo ir savivaldos procesus, ekonomikos pokyčių (pakilimo, recesijos ir kt.), sveikatos išsaugojimo, sveikos gyvensenos metodologijų įgyvendinimo, aukštos pridėtinės vertės produktų kūrimo ir vartojimo valdymo procesus. ■

SEIMO IR MOKSLININKŲ BENDRADARBIAVIMAS Geoterminių išteklių panaudojimas ir kiti mokslininkų pasiūlymai

Lauras Stacevičius

Vienas iš Europos Sąjungos tikslų yra aplinkos apsaugos ir jos kokybės gerinimas. Kokia yra šio tikslo įgyvendinimo efektyviausia priemonė? Mokslas, kuriantis inovacijas. Mokslininkų bendruomenė turi didelį potencialą siūlyti naujus, pažangius ir ekologiškus sprendimus, reikalingus išsaugoti ir puoselėti aplinką, kurioje gyvename. Kiekvienas turime susimąstyti, kokią Europą paliksime ateities kartoms. Neseniai Europos Parlamentas pritarė pasiūlymams dėl plastikinių gaminių draudimo ir ribojimo. Parlamentarai nusprendė, kad nuo 2021 m. būtų uždrausti vienkartiniai plastikiniai stalo įrankiai, lėkštės, gėrimų šiaudeliai ir pakeliai, ausų krapštukai ir balionų lazdelės. Šis ribojimas palies ne vieną europietį, pratusį prie jau seniai įprasto mais-

to ar gėrimų laikymo būdo – vienkartinį indų, ir sukels tam tikrų nepatogumų.

Tokiose situacijose mokslininkams atsiveria galimybė kurti inovacijas, t. y. naujus ekologiškus produktus, kurie pakeistų esamus, sunkiai yrančius gaminius ir būtų draugiški aplinkai. Ir tai yra tik vienas iš pavyzdžių, kaip mokslininkų bendruomenė gali išspręsti kylančias XXI amžiaus problemas. Aš, kaip Seimo narys, Seime esu įkūręs mokslininkų bendruomenę jungiančią grupę (žr. Laikinoji Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė), kurioje diskutuojame žaliosios ekonomikos temomis ir stipriname ryšius tarp profesionalų ir valstybės atstovų. Rengiamo diskusijas, kurių metu priimami svarbūs sprendimai, dažnai tampa naujo reglamentavimo pagrindais. Nepaisant grupės pavadinime esančio žodžio „laikinoji“, jos

posėdžiai vyksta jau trečius metus. Neabejojame, kad, praėjus koronaviruso pandemijai, šios grupės veikla bus atnaujinta.

Praėjusiais metais Vyriausybei pateikėme rezoliuciją dėl geoterminių šaltinių potencialo panaudojimo Lietuvoje. Šilumos ir vėsos išgavimo iš atsinaujinančių energijos išteklių plėtra ir aplinkos taršos mažinimas

yra vieni iš strateginių valstybės tikslų. Tiek giliųjų, tiek ir sekliųjų žemės gelmių išteklių priskiriami prie itin perspektyvių atsinaujinančios energijos šaltinių, kurių panaudojimo kryptis atveria nauji moksliniai tyrimai. Fundamentiniai geologiniai ir geodeziniai

■ Nukelta į 4 p.

VISUOMENĖ – AKISTATOJE SU PANDEMIJA Prof. Vytauto Radžvilo komentaras

Klausimą, ką turime rinktis – žmogaus teises ar natūralią atranką – atsakyti labai paprasta. Tik ką perskaičiau, kad, pavyzdžiui, Prancūzijoje iš namų galima išeiti per dieną tik vienai valandai ne toliau kaip vieno kilometro atstumu, užpildžius anketą, kurioje pagrindžiamas toks išėjimas. Turbūt niekas negalėtų apkaltinti šios revoliucijomis ir maištais garsėjančios valstybės, kad ji nesupranta, kas yra laisvė, ir jos nebrangina.

Tačiau tie dalykai, kurie yra akivaizdūs Vakarų šalių visuomenėms, Lietuvoje kelia beprasmiskus diskusijas – asmens laisvė ar natūrali atranka. Ir tai, kad esame priversti kelti tokį klausimą, rodo, kas su mumis yra įvykę. Mes esame, tiesiogine to žodžio

prasme, apnuodyti vadinamąja radikalaus individualizmo ideologija. Šis nuodijimas truko 30 metų ir buvo reikalingas tam, kad, visiškai pagrįstai kritikuojant sovietinio totalitarizmo kolektyvizmą ir jo absurdus, būtų galima išlaisvinti žmones, pačia blogiausia to žodžio prasme, tai yra, sunaikinant bet koki ryšį su visuomene ir atsakomybės kitiems žmonėms jausmą. To reikėjo, kad būtų galima išvogti Lietuvos turtą ir plėsti kraštą. Šiandien skiname viso to vaisius: bet koks valstybės sprendimas viešojoje erdvėje vis dar traktuojamas kaip blogis savaime. Ir todėl, net matydami siautėjančius, akivaizdžiai keliančius pavojų ne tik sau, bet ir aplinkiniams chuliganus, diskutuojame, ar jų atžvilgiu galime taikyti prievartą ir ar nebus pažeistos jų, kaip piliečių, teisės.

Tiesiog priėjome ribą, kai turi prabusti sveikas savisaugos instinktas, kuris visais laikais gelbėdavo panašią sudėtingą situaciją atvejais, todėl iš tikrųjų tai yra klausimas, kurį galima performuluoti taip: ar mes esame protaujanti, suvokianti atsakomybę už savo ateitį ir gebanti valdyti savo likimą žmonių bendruomenė, ar degradavusių savižudžių visuomenė. ■

Laikinosios Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės vadovas, Seimo narys Lauras Stacevičius ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas prof. Jonas Jasaitis

SEIMO IR MOKSLININKŲ BENDRADARBIAVIMAS

Geoterminių išteklių panaudojimas ir kiti mokslininkų pasiūlymai

■ Atkelta iš 2 p.

žemės gelmių tyrimai atskleidė, kad Vakarų Lietuvoje yra itin aukštu energetiniu potencialu pasižyminti geoterminė anomalija.

Tačiau geoterminių šaltinių panaudojimo galimybės neapsiriboja tik pajūrio regionu. Mokslininkai pabrėžia, kad geoterminės energijos panaudojimo galimybės yra labai plačios. Šalia vis plačiau taikomo individualių ir net daugiabučių gyvenamųjų namų bei pramonės objektų šildymo geoterminė energija, Lietuvoje įgyvendinami vis nauji akvakultūros, šiltnaminės daržininkystės, rekalsacinių paslaugų ir kiti itin perspektyvūs projektai. Klaipėdos universiteto mokslininkų tyrimai atskleidė žemės gelmių vandens gydomąsias savybes, kurios atveria iki šiol nežinomas, bet itin efektyvias gydymo ir rehabilitacijos kryptis pacientams, besiskundžiantiems širdies ir kitų vidaus organų, kaulų ir raumenų sistemos bei odos ligomis. Paaikšėjo, kad požeminio vandens mineralizacija Lietuvos pajūryje yra tik šiek tiek

mažesnė nei Negyvosios jūros, tačiau visiškai saugi naudoti sveikatingumo procedūroms.

Lietuvoje jau net 15 daugiabučių namų taiko geoterminio šildymo sistemą, tačiau jie neretai susiduria su teisinio reguliavimo problemomis, kurias būtina kuo skubiau spręsti. Šios krypties iniciatorių alytiškių įgyvendinti projektai parodė, kad patalpų šildymo išlaidos sumažėja net tris kartus, tačiau galimybę plėsti tokią ekonomišką ir aplinkai draugišką technologiją apunkina pasenusi teisinė bazė. Vis daugiau individualių namų savininkų įsirengia mažo galingumo dvigubo veikimo geoterminės sistemos, kurios leidžia šildyti, o vasaros sezono metu – vėdinti patalpas, apsirūpinant alternatyvia atsinaujinančia energija, kurią tiekia šilumos siurbliai.

Mokslininkai pabrėžė būtinybę spręsti dirvožemio ir vandens šaltinių taršos problemas, dėl kurių kyla vis sunkesnių pasekmių. Geoterminių šaltinių panaudojimas leidžia efektyviai mažinti anglies dvideginio išmetimą ir atmosferos taršą kietosiomis

dalelėmis. Katastrofiškas pasaulio vandenų užteršimas plastiku mažina juose gyvenančių žuvų išteklius ir verčia ieškoti naujų sprendimų augantiems žuvininkystės produktų poreikiams tenkinti. Konferencijos dalyviams buvo pademonstruota Lietuvos mokslininkų sukurta akvakultūros įranga ir itin našios krevečių auginimo technologijos. Atsiveria galimybės tiek šioje, tiek ir kitose srityse pasinaudoti tokių valstybių, kaip Islandija, patirtimi.

Kiekviena nauja energetinio apsirūpinimo sritis atskleidžia ir tyrinėtinas problemas bei diegiančių šios srities inovacijas tykančius pavojus, apie kuriuos iki tol nebuvo žinoma. Labai daug pamokų pateikė ir pirmosios Klaipėdos jėgainės statybos bei eksploatavimo patirtis. Per kurį laiką paaikšėjo tiek jėgainės ir jos infrastruktūros projektavimo, tiek ir jos naudojimo klaidos. Tačiau tai jokia būdu neleidžia pripažinti, kad jėgainės projektas yra nesėkmingas. Vyriausybei pateiktoje rezoliucijoje vieninagai išsakyta nuostata Klaipėdos pavyzdinė

geoterminę jėgainę reorganizuoti į mokslinių tyrimų centrą ir perduoti Klaipėdos universitetui, taip užtikrinant galimybę toliau naudoti unikalią jėgainės įrangą tolesniems geoterminės energetikos tyrimams. Valstybei priklausančios šios įstaigos akcininkais būtina įteisinti Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją bei Klaipėdos universitetą, kurie drauge su AB „Klaipėdos energija“ ir Klaipėdos miesto savivaldybe galėtų sėkmingai spręsti iškilusias užduotis, turinčias lemiamą reikšmę visai valstybės energetinei politikai.

Kitas pasiūlymas – užtikrinti, kad dar 2011 m. priimtame Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatyti šilumos siurblių darbui suvartojamos elektros lengvatiniai tarifai būtų įgyvendinti. Tačiau svarbiausias uždavinys – parengti Valstybinę geoterminės energijos perspektyvinio naudojimo programą. Tai tėra vienas iš pavyzdžių, kaip nuoseklus bendradarbiavimas su mokslininkais padeda siekti apčiuopiamų ir naudingų valstybei rezultatų. *Autorius yra Seimo narys*

MOKSLININKŲ PORTRETAI

Istorikės dr. Aldonos Vasiliauskienės „ukrainietiška veikla“

Doc. dr. Irena Ramaneckienė

Praėjusių metų pabaigoje Lietuvos mokslų akademijos didžiojoje salėje įvyko Ministro Pirmininko Sauliaus Skvernelio globojamas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės organizuotas iškilmingas renginys. Jame pagerbti asmenys, labiausiai prisidėję prie pilietinės visuomenės kūrimo, tautinių kultūrų puoselėjimo ir tarpkultūrinio dialogo skatinimo Lietuvoje, kurioje gyvena per 150 tautybių. Jų pagerbimo renginyje Aldonai Vasiliauskienei buvo įteiktas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Didysis Aukso Garbės ženklas. 2019 metų apdovanojimui dr. A. Vasiliauskienės kandidatūrą pristatė Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė, Pasaulio ukrainiečių moterų organizacijų federacijos narė Natalija Šertvytienė, ne tik sostinėje, bet ir visoje Lietuvoje garsi gydytoja.

Aldona Vladislava Pajedaitė-Vasiliauskienė gimė 1945 m. liepos 23 d. Anykščių rajono Galvydžių kaime. Tėvas Vladas (1912–1982) – vienas partizanų būrio „Nepriklausoma Lietuva“ organizatorių, buvo suimtas 1944 m. gruodžio 22 d. ir įkalintas 15 m. lageryje Karagandos srityje. Po mirties (2014) jam buvo pripažintas kario savanorio teisinis statusas. 1948 m. Pajedų giminę tremiant į Sibirą, Aldonos motinai Onai Žiogūnaitei-Pajedienei (1918–1999) pavyko pabėgti. Slapstyti teko gana ilgai. Nuo trejų metų Aldona augo Skapiškyje (Kupiškio r.), globojama kanauninko Nikodemo Kasperiūno. Savo tėvelį ji pirmąsyk pamatė, eidama jau 12-uosius metus.

1964 m. Aldona tuometiniame Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos technikume baigė liaudies instrumentų studijas (kanklių specialybę). Mokytojavo Vilkaviškio, Pakruojo, Vilniaus rajonų bendrojo lavinimo mokyklose. Dirbdama 1967–1974 m. neakivaizdiniu

būdu mokėsi Vilniaus universiteto Istorijos fakultete, kurį baigusi gavo diplomą su pagyrimu. Po daugiau kaip dviejų dešimtmečių pedagoginės veiklos jai buvo suteiktos istorijos mokytojo metodininko (1994) ir istorijos mokytojo eksperto kvalifikacijos (1999).

Nuo 1975 m. prasidėjo A. Vasiliauskienės mokslinė ir pedagoginė veikla universitetuose: dirbo Vilniaus (1975–2004), Šiaulių (2004–2010), Lvovo nacionaliniame Ivano Franko (2006–2008) universitetuose, skaitė specialųjį kursą Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakulteto Katalikų teologijos katedros magistrams.

Pirmasis ryšių su ukrainiečiais mazgas

A. Vasiliauskienė 1975 m. įsidarbino Vilniaus universitete. Ieškodama disertacijai medžiagos Antrojo Lietuvos Statuto tema, nuo 1985-ųjų, profesoriaus Stanislovo Lazutkos skatinama ir drąsinama, pradėjo važinėti į Ukrainą. Darbavosi Lvovo, Kijevo, Lucko, Kameneco-Podolsko, Odesos ir kitų miestų bibliotekose, muziejuose ir archyvuose. Dabartinio Sankt Peterburgo, Maskvos, Lenkijos, Ukrainos archyvuose ieškojo Antrojo Lietuvos Statuto nuorašų – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) istorijos dalies. Rado per 40 svarbių dokumentų, tačiau dauguma jų rašyta lenkiškai ar lotyniškai, ir tik 8 – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kanceliarine kalba, kirilicos šriftu. Juos A. Vasiliauskienė tyrinėjo ir aprašė daktaro disertacijoje „Antrojo Lietuvos Statuto nuorašai senąja baltarusių kalba (paleografija, chronologija, diplomatika)“, kurią apgynė 1990 m.

Kadangi visi trys Lietuvos Statutai (1529, 1566, 1588) buvo reikšmingi ne tik LDK (ją sudarė lietuvių, ukrainiečių, baltarusių tautos), bet ir visos Europos etninės minties erdvei, Ukrainos istorikų siūlymu A. Vasiliauskienė parengė Antrojo Lietuvos Statuto

Paroda „Pažintis su Ukrainos kultūra“, surengta Skapiškyje, dr. A. Vasiliauskienės sodyboje

nuorašams skirtą monografiją. 2004 m. ją pavadinimu „Кириличні списки Другого Литовського Статуту: палеографія, хронологія, кодикологія“ išleido Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas, organizavęs teksto vertimą į ukrainiečių kalbą ir finansavęs leidybą. Tai pirma tokio pobūdžio knyga, skirta tik kirilica rašytų šio Statuto nuorašų kalbinei grupei tirti chronologiniu, paleografiniu ir diplomatikos požiūriu. Be to, tai pirmoji knyga, kurioje analizuojamas Antrasis Lietuvos Statutas, buvęs itin svarbus dokumentas Ukrainos žemėse ir galiojęs iki XIX a. vidurio. Tai ir pirmoji humanitarinio profilio lietuvių autorės parašyta mokslinė knyga, mūsų laikais išleista ukrainiečių kalba.

Pristatant minėtą studiją ambasadoje, Ukrainos užsienio reikalų ministras Borisas Tarasiukas pabrėžė, kad ALS tyrinėjimų rezultatai „teikia galimybių jaunajai kartai geriau pažinti bendrą mūsų tautų istori-

ją“, ir konstatavo, kad Ukrainos mokslinėje aplinkoje gerai žinoma A. Vasiliauskienės veikla istorijos mokslo baruose. Dėkodamas už ryšių tarp valstybių stiprinimą, įteikė jai – pirmajai ir iki šiol vienintelei – neeilinį Ukrainos užsienio reikalų ministerijos Garbės raštą, skirtą tik „ukrainiečiams, be priekaištų diplomatinėje tarnyboje dirbusiems ne mažiau kaip penkerius metus“. Metų skaičiaus apdovanojamajai pakako, tačiau tautybė ir tarnyba – ne ta, todėl buvo komentuota, kad lietuvi A. Vasiliauskienei suteikiamas „liaudies diplomatės statusas“.

Antrojo Lietuvos Statuto nuorašų temomis dr. A. Vasiliauskienė Lietuvos ir Ukrainos spaudoje publikavo mokslinių bei mokslo populiarinimo straipsnių, mokslinėse konferencijose skaitė pranešimus Lietuvoje, Baltarusijoje ir Ukrainoje.

Istorikės dr. Aldonos Vasiliauskienės „ukrainietiška veikla“

Konferencija „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui - 400“ dalyviai Lvovo universitete. Dr. A. Vasiliauskienė – antroje eilėje, pirmą iš dešinės

Staigus posūkis, kurio niekas nesitikėjo

Istorikės tyrinėjimų kelią nauja vaga 1991 m. pasuko susitikimas su į Lietuvą atvykusiu kunigu Antanu Liuima SJ – Lietuvos katalikų teologu, jėzuitu, teologijos daktaru, pirmuoju lietuviu profesoriumi popiežiškajame Grigaliaus universitete Romoje. Lemtingą prasmę įgavo svečio mintys: „Šiandien svarbu imtis Lietuvos katalikų bažnyčios istorijos tyrinėjimo; imtis tų darbų, kurių niekaip negalima atidėti, kol dar gyvi tų įvykių dalyviai ir liudininkai.“

Kanadoje leidžiamą „Tėviškės žiburių“ 1997 m. balandžio 22 d. numerį apie dr. A. Vasiliauskienę parašyta: „Jos neišsenkamos energijos ir darbštumo dėka visuomenė Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Utenoje, Tauragiuose, Marijampolėje, Vilkaviškyje, Veiveriuose, Alytuje, Telšiuose, Plungėje, Varniuose, Joniškėlyje bei kai kuriuose kituose Lietuvos miestuose

Mokslininkė neprieštarauja, kad ant to kelio ją užvedė Šiaulių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčioje dirbantis kun. Jordanas Urbonas. 1997 m. pavasarį paskirtas klebonu į Bazilionų Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčią, jis rūpinosi, kaip iškilmingiau ir prasmingiau su parapijiečiais paminėti šios šventovės 250 metų jubiliejų. Įsitikinęs, kad dauguma gyventojų per mažai žino savo bažnyčios ir parapijos istoriją, ir prisiminęs, kaip 1993–1996 m., klebonaudamas Čekiškėje, maloniai bendravo su dr. A. Vasiliauskiene, bažnyčios archyve ieškojusia medžiagos apie prof. Praną Dovydaitį (1886–1942), kun. Jordanas Urbonas susisiekė su mokslininke, pakvietė ją atvažiuoti ir išsakė prašymą: remiantis bažnyčios saugomo archyvo medžiaga, parengti pranešimą, t. y. Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčios istorijos apžvalgą. Klebonas labai apsidžiaugė, kai ji sutiko.

Graziai 1999 m. rugpjūčio 1 d. Bazilionuose (Šiaulių r.) buvo paminėtas bažnyčios 250 metų jubiliejus: iškilmingos šv. Mišios, klebono kun. J. Urbono iniciatyva ir lėšomis pastatyto ažuolinio kryžiaus (autorius – Raimondas Lembertas) šventinimas, dr. A. Vasiliauskienės kruopščiai parengta, turininga paskaita, spektaklis. Taip kun. J. Urbono atverta Bazilionų miestelio bažnyčios archyvo medžiaga įtraukė istorikę į savo gelmes ir nebepaleido. Ji pirmoji Lietuvoje ėmėsi tyrinėti Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino (Graikų apeigų katalikų) istoriją.

Simboliška, kad ir 2019 m. rugsėjo 20 d. tarptautinėje konferencijoje dr. A. Vasiliauskienė po šv. Mišių, kurias aukojo Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, ukrainiečių ir lietuvių kunigai, pagrindinį konferencijos pranešimą „Bazilionų Šv. Bazilijaus Didžiojo parapijai – 270“ perskaitė pilnutėlėje bažnyčioje, o ne mokykloje, kur kalbėjo kiti pranešėjai. Tad visa parapija dar kartą prisiminė savo bažnyčios istoriją. Šioje konferencijoje

dalyvavo ir dvasiškai iš Ukrainos: tėvas. Pavlo (Petro Jachimecas), Ivano Frankivsko Kristaus Karaliaus bažnyčios klebono pagalbininkas, tėvas Jeronimas (Olechas Hrimas), metropolito Josyfo Veljamino Rutschio Filosofijos–teologijos studijų Bazilionų instituto vicerektorius.

Dėmesys bazilijonams ir Bazilionų miesteliui

Mažai Lietuvoje žinomo šv. Bazilijaus Didžiojo vardą ėmusi garsinti Lietuvių ir ukrainiečių istorikų asociacijos prezidentė dr. Aldona Vasiliauskienė nuo 2001 iki 2019 m., t. y. jubiliejinių metų, talkinant įvairioms institucijoms, surengė net 15 mokslinių konferencijų (10 Lietuvoje ir 5 Ukrainoje). Lietuvoje vykusios pirmosios pasaulyje tarptautinės mokslinės–praktinės konferencijos, skirtos Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui, tema „Bazilijonai Lietuvoje ir Ukrainoje“ buvo susieta su Švč. Trejybės bažnyčios Vilniuje grąžinimo Rytų apeigų katalikams – tėvams bazilijonams dešimtmečiu. Prof. tėvas Porfirijus Pidručnyj OSBM – Bazilionų generalinis kurijos atstovas Romoje šią konferenciją pavadino pasaulinio masto įvykiu, nes pirmą kartą buvo kruopščiai analizuojama šios kongregacijos veikla ir įnašas į kultūrą.

šalia mūsų esantis žmogus. Pasidžiaugta, kad Bazilionų mokykla istorikės darbus įvertino gražia forma.

Šioje klasėje sukaupta daug ukrainistikos medžiagos (nuotraukų, suvenyrų, ikonų, knygų, albumų ir kt.), kurių daugumą padovanojo iš Ukrainos atvykstantys svečiai ir tos šalies ambasados darbuotojai. Daug vertingos medžiagos kasmet iš kelionių po Ukrainą atveža mokyklai ir pati dr. A. Vasiliauskienė. Nuotraukų stendai atkuria dr. A. Vasiliauskienės gyvenimo ir kūrybinės veiklos panoramą. Šalia knygų spintose sudėti stori segtuvai su istorikės mokslinių straipsnių kopijomis. Keletas paveikslų, kabančių virš stendų, darniai įsikomponuoja į jaukų bizantiško stiliaus sienos ornamentą, primindami, kad ir pati Bazilionų mokykla yra tapusi Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorijos dalimi.

Tiesa, ne tik Bazilionų mokyklai iš Ukrainos atvežta daug knygų. Nemaža jų dalis teko Vilniaus universiteto Taraso Ševčenkos auditorijai, kurią 2006 m. atidarė Ukrainos prezidentas, ir bibliotekai. Dar 2005 m. A. Vasiliauskienei buvo įteikta Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos padėka už paramą bibliotekai – iš Ukrainos ne per

Dr. A. Vasiliauskienė su Lucko universiteto profesoriais ir tuometiniu Šiaulių universiteto rektoriumi prof. dr. Donatu Jurgaičiu

Bazilionų mokyklos pedagogų iniciatyva dar 2009 m. buvo pastatytas beveik 4 metrų aukščio ažuolinis paminklas (skulptorė – Birutė Kasperavičienė) – vienintelis pasaulyje Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino garbei.

2013 m. gruodžio 19 d. Bazilionų vidurinėje mokykloje dr. A. Vasiliauskienė gavo neįprastą dovaną – buvo atidaryta jos vardu pavadinta klasė. Taip įvertintas 12 metų trukęs mokslininkės darbas, skirtas Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui. Mokyklos direktoriui Rimantui Goriui pritvirtinus ant klasės durų vardinę lentelę „Dr. Aldonos Vasiliauskienės klasė“, Ukrainos ambasadorius Lietuvoje Valerijus Žovtenko perkirpo juostelę. Ambasadoriaus apsilankymas Bazilionuose buvo išskirtinis pagerbimas. V. Žovtenko pabrėžė, kad A. Vasiliauskienė yra viena iš Ukrainoje pripažintų asmenybių, o atidarytoji klasė simbolizuoja Lietuvos ir Ukrainos žmonių artumą. Susirinkusieji suprato, kad tai – svarbi diena ne tik Bazilionų miesteliui ir Šiaulių kraštui, bet ir visai Lietuvai. Neįprasta buvo, kad taip pagerbiamas

vieną dešimtmetį atvežtas knygas. Ukrainistikos knygomis mokslininkė pogausino ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteką, po kelias knygas ar albumus yra padovanojusi ir kitoms Lietuvos bibliotekoms. Aliucija Orentaitė straipsnyje „Skiepijanti dvasinių vertybių pranašumą“, išspausdintame knygoje „Žymiosios XX amžiaus Lietuvos moterys“ (Kaunas: Naujasis amžius. 2000. p. 224–233), A. Vasiliauskienė pavadino šiuo dienų knygeše.

Dėmesio mokslininkei atgarsi ai moksleivių darbuose

Dr. A. Vasiliauskienės vardo klasę puošia dvyliktokų – Haroldo Gudelio (2014), Gretos Baniulytės (2016), Austėjos Papreckytės (2017) ir Osvaldo Bartkaus (2019) sukurti vitražai. Šių darbų vadovė – dailės mokytoja Laima Perminienė. Jos žodžiais tariant, šių mokinių baigiamieji kūrybiniai darbai pačiais įvairiausiais aspektais atspindi vienuolių bazilijonų ir Bazilionų mokyklos bendradarbiavimą. (Tęsinys – kitame numeryje)

Dalis apdovanojimų, skirtų dr. A. Vasiliauskienei už mokslinę veiklą ir visuomenės švietimą

ir miesteliuose galėjo išgirsti mokslininkų, pedagogų, teologų pranešimus apie iškilias mūsų tautos asmenybes – Stasį Šalkauskį, Praną Dovydaitį, Mečislovą Reinį, Juozą Girnių, Edvardą Turauską, Stasį Bačkį, Antaną Liuimą, Juozą Prunskį, Paulių Rabikauską, Praną Dundulienę, Antaną Kučinskaitę.“

Kaip dr. A. Vasiliauskienės akiratyje atsidūrė Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas?

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Darbo kodekso atšaukimas nesvarstomas. Pandemijos metu kiekviena interesų grupė stengiasi išnaudoti situaciją savo naudai. Tačiau Seimas, Vyriausybė, manau, laikysis tvirtai ir elgsis tik pagal šią logiką: Ekstremalios situacijos metu atsakomybę turi būti dalinamasi. Panašu, kad kai kas nepasimokė iš 2008–2010 m. Tad verslas skatinamas ne dirbti dieną ir naktį, taip sukelti pavojų darbuotojų sveikatai, o visomis priemonėmis išlaikyti darbo vietas. Valstybė garantuos

net iki 90 proc. darbo vietos sąnaudų. Kitą savaitę kelsime pagalbos darbo vietas kartelę iki 900 eurų vienam žmogui per mėnesį. Kai kurių interesų grupių brukami Darbo kodekso keitimo siūlymai tiesiogiai prieštarauja šiai logikai, nes siūlomas... lengvesnis atleidimas (!). Darbo kodeksas lieka pagrindine veiksminga garantija, kad toks stambus mokesčių mokėtojų pinigų panaudojimas bus subalansuotas ir visi karantino metu prisidės solidariai prie sunkmečio įveikimo.

Praeities krizės, vykusios ne tik Lietuvoje, mus moko, kad reikia didinti darbo

vietų skaičių, taikyti įvairius naujojo Darbo kodekso privalumus: dalinį darbą, darbą iš namų, projektinį darbą. Užuoat siūles darbuotojams dirbti mažiau, kaip yra krizės metu visada daroma, pavyzdžiui, Prancūzijoje, kad ir pusę dienos, samdyti daugiau žmonių, Lietuvos verslas siūlo ilgesnius viršvalandžius. Tai – absurdas.

Karantino sąlygomis keičiasi mūsų įpročiai. Mes vartojame mažiau, tad mūsų poreikiai mažėja. Todėl atsiranda didesnės galimybės padėti tiems, kam stringa pajamų. Valstybės mastu tai vyksta per drąsų biudžeto nukreipimą

į darbo vietų išsaugojimą, bet sektorių ir įmonių lygmenyje tai gali taip pat puikiai veikti. Žmonėms šiandien sėdint namuose neretai užtenka ir 2/3 buvusių pajamų, tad įmonės turi naudoti šiuos išteklius kitų darbo vietų išlaikymui. Turi mažėti daugiausiai uždirbančiųjų atlyginimai, gali išnykti arba pamažėti premijos, pelno paskirstymas nebūtiniausioms investicijoms. Pagrindinė investicija šiuo metu yra savo darbuotojų sveikata ir saugumas, būtent tai yra svarbiausia, nes nepamatuotais Darbo kodekso pakeitimais galime sukelti ilgalaikę krizę. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Europos Sąjungos šalyse uždarytos beveik visos švietimo įstaigos. Europos Sąjungos šalyse griežta priemonė, skirtas įveikti koronaviruso protrūkį, ir viena po kitos stabdo veiklą švietimo įstaigose, pradeda kurti nuotolinio mokymo modelius. Paskutinė šalis, kuri pradeda taikyti griežtas priemones, – Švedija šiandien uždaro universitetus, kolegijas, profesines mokyklas ir vidurines mokyklas.

Šiuo metu švietimo įstaigos Europos Sąjungoje prieinamos tik Suomijos darželinukams ir pradinukams bei Švedijos pradinių klasių mokiniams. Visoje Europoje aptariamasi ir mokymosi nuotoliniu būdu galimybės. Virtualių mokymosi instrumentų ir platformų pritaikymas ir apimčių didinimas kelia iššūkį, tačiau ir skatina šalis bendradarbiauti dalinant patirtimi, atverti savo nuotolinio mokymo išteklius kitoms valstybės narėms.

Praėjusią savaitę aukšto lygio Europos Sąjungos švietimo ministrų vaizdo konferencijos metu atkreiptas dėmesys, kad būtina ne tik laikytis pateiktų rekomendacijų dėl higienos reikalavimų, kelionių, renginių atšaukimo, bet ir ieškoti būdų, kaip suteikti paramą tėvams, auginantiems mažus ir ugdyti mokymosi šiuo metu lankyti negalinčius vaikus.

ES šalyse darbdaviai skatinami sudaryti lankstų darbo grafiką, galimybę tėvams dirbti iš namų ar gauti nedarbingumo pažymėjimus, priežiūros ir ligos pašalpas.

Atnaujintas profesinio mokymo įstaigų tinklo pertvarkos planas. Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius patvirtino atnaujintą profesinio mokymo įstaigų tinklo pertvarkos planą. Pertvarkant šį tinklą, siekiama kelti profesinio mokymo kokybę, sudarant mokiniams geresnes sąlygas mokytis, įgyti darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją, plėsti profesinio mokymo programų pasirinkimą ir neformaliojo profesinio mokymo pasiūlą.

„Svarbu, kad profesinio mokymo įstaigos atlieptų realius darbdavių ir besimokančiųjų lūkesčius, kad kuo daugiau baigusiujų įsidarintų pagal savo profesiją. Todėl siekiame sutelkti išteklius ir pasiūlyti kuo įvairesnių, lankstesnių mokymo formų. Keičiasi demografinė situacija, darbo rinka, besimokančiųjų poreikiai – profesinis mokymas privalo juos tenkinti“, – sako viceministras Arūnas Plikšnys.

Profesinio mokymo įstaigų tinklo pertvarkos plano projektą sausio 31 d. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija buvo pateikusi viešam svarstymui. Planas patvirtintas atsižvelgiant į mokyklų bendruomenių, savivaldybių ir socialinių partnerių siūlymus. Atnaujintame pertvarkos plane numatyta, kad nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. Lietuvoje veiks 57 profesinio mokymo įstaigos, šiuo metu jų yra 61.

Aptartos profesinio mokymo įstaigoms karantino metu kylančios aktualijos. Profesinio mokymo pasiruošimas

nuotoliniam darbui išibėgė. Kovo 24 d. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovai, į vaizdo konferenciją pakvietę Lietuvos profesinio mokymo įstaigų asociacijos narius, kartu su jais aptarė karantino metu profesinio mokymo įstaigoms aktualius klausimus. „Svarbiausia karantino metu vykdamas profesinį mokymą nuotoliniu būdu surasti mokiniams, mokytojams ir kitiems darbuotojams, taip pat visuomenei naudingiausius sprendimus tiek saugumo, tiek finansų prasme, – sako švietimo, mokslo ir sporto viceministras Arūnas Plikšnys. – Profesinės mokyklos gali prisidėti ir prie bendrų šiuo metu visai šaliai aktualių problemų sprendimo, pavyzdžiui, siuvimo programos turinčios mokyklos gali siūti apsaugines kaukes, kurių šiuo metu trūksta.“

Karantino metu pedagoginiai profesinio mokymo įstaigų darbuotojai dirba nuotoliniu būdu, o kaip organizuoti nepedagoginių darbuotojų darbą, sprendžia mokyklos vadovai. Ministerija siūlo tai daryti pagal situaciją, pasirenkant palankiausią darbuotojų variantą.

Per vaizdo konferenciją patikslinta, kad karantino metu fizinio kontakto reikalaujančios profesinio mokymo programos dalys, tokios kaip praktika ir kvalifikaciniai egzaminai, nevykdomos, o profesinis mokymas pameistrystės forma, kurią organizuoja darbdavys, gali vykti, jei darbdavys užtikrina saugias darbo sąlygas. Sustabdytas profesinis mokymas laisvės atėmimo vietose, kadangi

jose dėl karantino atidėtos mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo veiklos.

Turinčios neapgyvendintų bendrabučių profesinės mokyklos raginamos prisidėti prie bendrų šiuo metu visuomenei aktualių problemų sprendimo, suteikdamos savivaldybėms galimybę juos panaudoti karantino reikmėms. Savivaldybėms tokiu atveju reikėtų perduoti visą pastatą, ne atskiras patalpas.

Karantino metu profesinio mokymo įstaigos ne tik vykdytų nuotolinį mokymą, joms pasiūlyta taip pat vykdyti neformalaus švietimo ir suaugusiųjų mokymo priemones.

Informacija sporto projektų vykdytojams dėl koronaviruso. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kartu su Švietimo mainų paramos fondu reaguodama į koronaviruso pandemiją pasaulyje ir vadovaudamasi Vyriausybės nurodymais dėl Lietuvoje paskelbto karantino, visus sporto projektų vykdytojus informuoja, kad nuo 2020 m. kovo 13 d. iki balandžio 13 d. imtinai suplanuoti renginiai, treniruotės, seminarai ir kiti užsiėmimai turi būti atšaukti arba perkelti į kitą laiką.

Visiems Sporto rėmimo fondo lėšomis finansuojamų projektų vykdytojams rekomenduojama:

- karantino metu vykdyti veiklas nuotoliniu būdu, jei tai įmanoma pagal veiklos pobūdį;
- pratęsti projektų įgyvendinimo terminą (sutarties laikotarpį), bet ne ilgiau nei iki 2022 m. gruodžio 31 d. ■

Mokslininkų politinis aktyvumas Lietuvoje – vienas mažiausių Europoje

KTU tyrėjų išvados

Vidurio, Pietų ir Rytų Europos šalyse politinis efektyvumas yra mažesnis. Taip teigia Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių ir menų fakulteto tyrėjai. Tai reiškia, kad žmonės, gyvenantys šiuose regionuose, mažiau pasitiki savo galimybėmis dalyvauti politikoje ir mano, kad jų veiksmai nedaro poveikio valdančiųjų sprendimams, todėl jų politinis dalyvavimas mažesnis.

Siekdami nustatyti politinio efektyvumo tendencijas ir veiksnius, KTU mokslininkai analizavo Europos socialinio tyrimo (angl. *European Social Survey; ESS*) 8-osios bangos duomenis. ESS – vienas iš svarbiausių

tyrimų, analizuojančių Europos gyventojų nuostatas, vertybes ir elgseną, įskaitant ir politinį efektyvumą. Šis duomenų šaltinis garsėja griežtais metodologiniais standartais, leidžiančiais atlikti tikslius palyginimus tarp šalių. Studijos autoriai – prof. Eglė Butkevičienė ir vyr. mokslo darbuotojas Vaidas Morkevičius. Jos rezultatai susiję su tyrimais, kuriuos vykdė H2020 projekto DEMOS metu.

Pasak tyrėjų, politinis efektyvumas prastai skirstomas į vidinį ir išorinį. Prie vidinio efektyvumo priskiriamas piliečių įsitikinimas, kad jie yra ne tik kompetentingi suprasti, bet ir gali veiksmingai dalyvauti

politinėje veikloje. Išorinis politinis efektyvumas yra susijęs su žmonių įsitikinimu, kad valdžios institucijos atskaitingos jiems ir priima sprendimus, atsižvelgdamos į jų valią. „Nustatyta, kad politinis efektyvumas yra susijęs su dalyvavimu politikoje ir apskritai su demokratinėmis šalių valdymo kokybe. Mažas politinis efektyvumas reiškia, kad piliečiai nepasitiki vyriausybės institucijomis ir netiki, kad jų veiksmai turės įtakos valdymui. Todėl mažas politinis efektyvumas susijęs su politiniu susvetimėjimu, kuris kenkia demokratijai“, – aiškina mokslininkai. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad Norvegijos, Šveicarijos, Islandijos, Švedijos ir Vokietijos

gyventojų politinio efektyvumo rodikliai yra aukščiausi. O Lietuvos, Rusijos, Italijos, Slovėnijos ir Estijos gyventojai pasižymi žemiausiu politiniu efektyvumu.

Socialiniu ir ekonominiu požiūriu politinis efektyvumas yra didesnis ekonomiškai turtingesnėse ir lygesnėse visuomenėse. Šalyse, kuriose demokratinė tradicija – senesnė, žmonės pasižymi didesniu politiniu efektyvumu. „Žemas politinis efektyvumas gali lemti politinį susvetimėjimą, kuris gali paskatinti įvairias protesto akcijas ir būti viena iš svarbių priežasčių, lemiančių populistines pažiūras ir balsavimą už populistines partijas“, – teigia mokslininkai. ■

Kaip užauginti inžinerijos Sabonį ar matematikos Grigorian?

Ko reikia, kad Lietuvos ekonominės plėtros ir pažangos procesas nemažintų tempo? Vienas svarbiausių kriterijų yra inovacijos, tačiau Europos Komisijos paskelbtame Inovacijų švieslentes reitinge Lietuvai teko tik 20-oji vieta. Mokslo specialistams ši žinia didelės nuostabos nekelti. Jų teigimu, judame pirmyn, tačiau svarbiausia inovatyvios šalies puoselėjimo sėkmės sąlyga glūdi ateities talentų ruošime: specialistų, išmanančių inovacijų kūrimą ir diegimą, rengimas turi tapti švietimo sistemos prioritetu.

VGTV „LinkMenų fabrike“

Siūlo vadovautis sporto ir meno pasaulių pavyzdžiais

Švietimo svarbą pabrėžia ir technologijų pokyčio sparta – Pasaulio ekonomikos forumo ekspertai dar 2016 m. teigė, kad du trečdaliai dabartinių pirmokų, atėję į darbo rinką, taps profesijū, kurios šiuo metu dar tiesiog neegzistuoja, atstovais. „Siekdami įgyvendinti Lietuvos darniosios plėtros siekius, šalyje privalome turėti daugiau kompetentingų inovatorių, todėl kandidatų į juos paieška ir kryptingas ugdymas turi įtraukti visus šalies mokinius ir prasidėti nuo ankstesnio amžiaus.

Būtent tokie principai, realizuoti sportininkų ir menininkų ugdymo sistemose, leidžia Lietuvoje išauginti pasaulinio lygio sporto ar meno profesionalus“, – sako Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTV) nuotolinio ugdymo platformos „Ateities inžinerija“ koordinatorius dr. Henrikas Mykolaitis. Jo teigimu, inžinerija vertės kūrimo procese užima ypatingą vietą, nes ji bent keliolikoje kryptų – nuo mechanikos ir elektronikos iki informatikos, aplinkos ir medijų inžinerijos, integruodama ir pritaikydama gamtos mokslų, matematikos ir kitų sričių žinias, kuria ir palaiko gamybos priemones bei technologijas visiems kitiems ekonominės veiklos sektoriams.

„Šiandienos inovacijos remiasi trim

kompetencijų „banginiais“: kūrybingumu, technologijų įvaldymu ir verslumu, todėl idealus inovatorius privalo turėti tiek bendrąsias, tiek konkrečios srities dalykines kompetencijas: nuo gebėjimų surasti ar sukurti ir pritaikyti naujausias mokslo žinias, tyrimų metodus iki gebėjimų veiksmingai naudoti šiuolaikines medžiagas, technologinius procesus, įrankius. Nuoseklus ugdymo keliu būsimieji inovatoriai turėtų pradėti eiti dar mokykliniame amžiuje – kaip tai nuo seno daro būsimieji meno ar sporto profesionalai“, – įsitikinęs H. Mykolaitis.

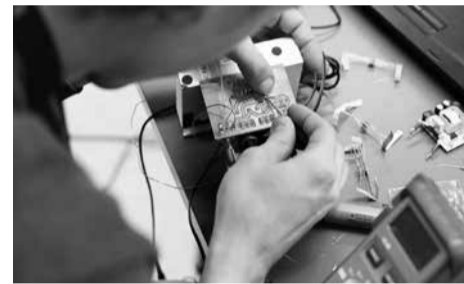

Sėkmės kelias per STEAM integraciją

Didėjant atskirčiai tarp bendrojo ugdymo programų visumos ir vis labiau skaitmenizuotos technologinės aplinkos, kurioje gyvena nūdienos mokiniai, bendrojo ugdymo programa turi stipriau susieti žinias su jų praktiniu kūrybiškumu ir pritaikymu šiuolaikiniame kontekste, tam integruojant STEAM dalykų (angl. *Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics*) – gamtos mokslų, matematikos, informatikos, inžinerijos, dizaino, ekonomikos, vadybos – žinias ir principus.

„Deja, dabartinė integruoto mokymo praktika ir ugdymo turinys dar yra toli nuo šios vizijos. Pavyzdžiui, technologijų ugdymas dažniausiai apsiriboja tekstilės, medžio apdirbimo ar kitų tradicinių amatų kryptimis, o elektronikos krypties ugdymas pagal programą baigiasi 10-oje klasėje. Tradicinių amatų mokymasis skatina mokinių kūrybingumą ir rankų miklumą, todėl negalima teigti, kad jis iš viso nėra reikalingas programose, tačiau šalies pažangą vis dėlto daugiausia lemia mūsų gebėjimas kurti ir valdyti kitokias technologijas, todėl jų pagrindai privalo tilpti į šiuolaikines bendrojo ugdymo programas“, – sako H. Mykolaitis.

VGTV jau daug metų organizuoja Jaunojo inžinieriaus, Jaunųjų architektų ir dizainerių neakivaizdines mokyklas. Universiteto sukurta mokinių nuotolinio ugdymo platforma „Ateities inžinerija“ siūlo nemokamus vaizdo kursus, metodines priemones, interneto priemonę prie profesionalių IT įrankių ir nuotolines konsultacijas Lietuvos mokyklų vyresniųjų klasių mokiniams, norintiems atlikti savarankiškus kūrybinius projektinius darbus ar tiesiog pasitobulinti šiuolaikinės inžinerijos, technologijų, vadybos, gamtos mokslų, informatikos, dizaino ir verslumo srityse.

Perspektyvesnė darbo vieta – gebantiems kurti naujus produktus ir technologijas

Vis dėlto ne viskas bendrojo lavinimo programose piešiama niūriomis moksleivių ateičiai spalvomis. Specialistai pripažįsta, kad dalis mokyklų jau yra pažengusios į priekį ir į tradicinį lavinimą įsiedegusios STEAM ugdymo metodus.

VGTV kūrybiškumo ir inovacijų centras „LinkMenų fabrikas“ jau 25 sostinės mokyklose įgyvendino projektus, susijusius su STEAM ugdymu. Bendradarbiaujant su Vilniaus miesto savivaldybe, mokykloms padovanoti 3D spausdintuvai, lazeriai, mikrokompiuteriai ir mikrovaldikliai, CNC frezavimo staklės, litavimo įranga, taip pat organizuotos atviros kūrybinės „Fab Lab“ dirbtuvės ir verslumo mokymai.

VGTV „LinkMenų fabrikas“ direktorius Adas Meškėnas atkreipia dėmesį, kad STEAM ugdymo įvairias reikalingas ir tarpusavyje susijusias kompetencijas, kurios padės pasirinkti norimą specialybę ir leis nesunkiai

persikvalifikuoti į kitą sritį – tai ateityje bus ypač svarbu. „Manau, kad su inžinerija ir technologijomis moksleiviai turėtų būti supažindinami kuo anksčiau, o vėliau vyktų nuolatinis susidomėjimo palaikymas dalyvaujant technologinių būrelių veiklose. Ne mažiau svarbus ir tarpdiscipliniškumas ugdymo procese“, – įsitikinęs A. Meškėnas.

Amerikiečių mokslininkų iš Džordžtauno (Georgetown) universiteto atliktas tyrimas, analizuojantis žmonių igūdžius ateityje, rodo, kad didžiausias jų trūkumas gali pasireikšti būtent su STEAM susijusiose srityse.

„Todėl išvelgiame būtinybę skatinti bendradarbiavimą tarp mokyklų, jaunųjų tyrėjų, verslo įmonių, siekiant supažindinti mokinius su realaus pasaulio iššūkiais, diegti jiems mąstymo būdus, kurie padėtų greitai prisitaikyti sparčiai kintančioje aplinkoje, leistų kurti naujus produktus ir tobulinti jau sukurtas technologijas“, – įsitikinęs A. Meškėnas.

Ketvirtoji pramonės revoliucija skatina automatizacijos procesus įvairiose srityse, populiarėja dirbtinis intelektas, spartėja technologijų pažanga, todėl žmonės, turintys menkus darbo igūdžius, mažiau imlūs naujoms technologijoms, vis spartesniu tempu tampa mažiau konkurencingi ir paklausūs darbo rinkoje. Tuo pačiu metu kūrybingumas, problemų sprendimas, kritinis mąstymas, technologinis raštingumas jau tampa kartinėmis savybėmis, norint įsilieti į darbo rinką.

„Kasmet vis mažiau mokinių renkasi studijuoti inžineriją ir tiksluosius mokslus, nors šių specialistų paklausa darbo rinkoje – didžiausia. Kitas paradoksas – šių dalykų mokymasis vis dar siejamas su vadovėliais ir sausa teorija, nors technologiškai tai yra vienos pažangiausių sričių. Mes viliamės, kad platesnė STEAM dalykų integracija ir „Fab Lab“ dirbtuvės taps teigiamu impulsu pokyčiams Lietuvos mokyklose“, – teigia A. Meškėnas.

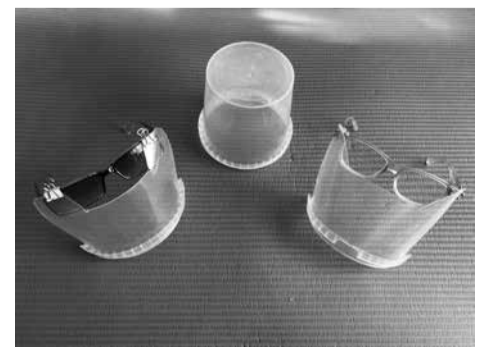
Pasak jo, ilgainiui tai stiprintų ir bendrą inovacijų kultūrą mūsų šalyje. Ir galbūt jau netrukus Inovacijų švieslentes reitinge Lietuvai teks vieta tarp lyderių. ■

PAPRASTI PATARIMAI

Apsauginis veido skydelis (kai trūksta kaukių)

Viktoras Jokubaitis

Peiliuku perpjauname plastikinį kibirėlį pusiau į dvi lygias dalis. Dugno dalis išpjauname pagal sienelę. Prie akinių skydelį pritvirtiname segtukais popierui susęgti, kurių galima rasti kanceliarinių prekių parduotuvėse ar prekybos centruose. Kas nenešioja akinių, tiktų rėmeliai be stiklų arba su paprastais stiklais be dioptrijų (pavyzdžiui, nuo saulės). ■

Apsauginis skydelis. Autoriaus nuotr.

Sveikinu visus su šventomis Velykomis, mieli lietuviai. Būkite sveiki, Dievo globojami.
Kunigas, prof.
Kęstutis Ralys ■

Pandemijos įtaka pieno produktų eksportui

Doc. dr. Valdemaras Makutėnas

Dėl plintančio koronaviruso pasaulio maisto pramonė jau pajuto neigiamą ekonominį poveikį – dėl mirtinos ligos trūkinėja pasaulio šalių prekybiniai ryšiai, stringa krovinių gabenimas, šalys izoliuojasi. Visas epidemijos mastas dar nežinomas. Kadangi maistas – pirmo būtinumo prekė, tiek jo gamyba, tiek ir vartojimas negali sustoti. Būtiniausi maisto produktai, nepaisant susidariusios situacijos, bus gaminami ir parduodami, tačiau, jeigu epidemijos nepavyks suvaldyti ir koronavirusas išplis po visą pasaulį, prasidės tarptautinės prekybos maisto produktais srautų sulėtėjimas ir jų iškraipymas. Net kaimyninės valstybės gali apriboti importą.

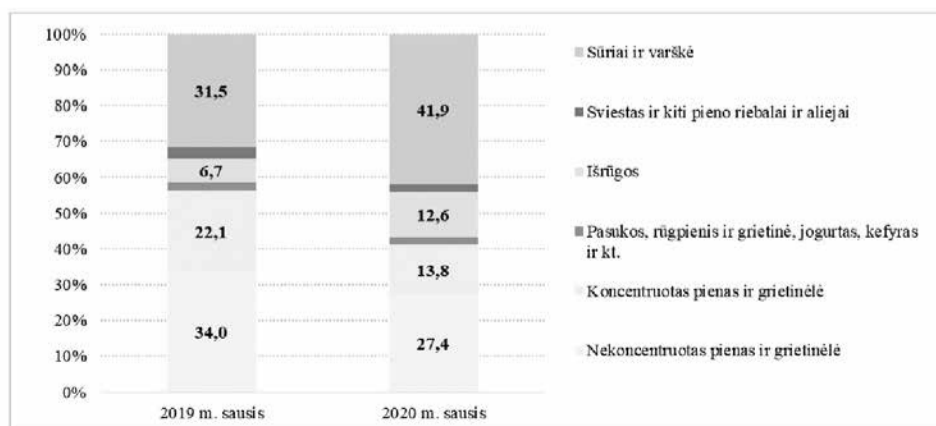
Lietuvoje maisto produktų netrūksta

Lietuva svarbiausiais žemės ūkio ir maisto produktais apsirūpinusi pakankamai, jų pasiūla yra didesnė už paklausą, todėl šalis orientuota į jų eksportą. 2019 m. į užsienį eksportuota įvairių lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų, neskaitant tabako ir perdirbtų tabako pakaitalų, už 3,4 mlrd. eurų. 2020 m. sausio mėn. eksportas siekė 258 mln. eurų ir buvo 4,8 proc. didesnis, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu.

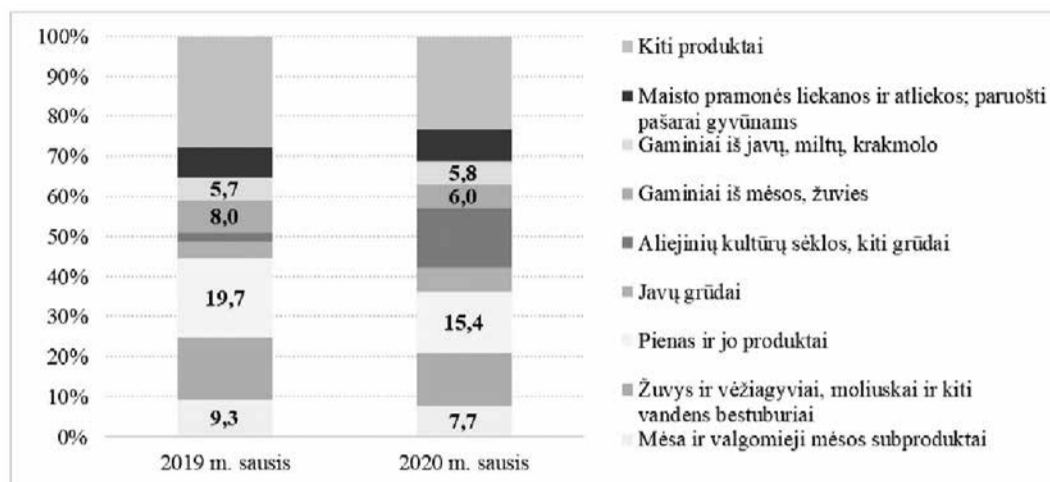
Praėjusiais metais didžiąją šalies eksporto vertės dalį sudarė javų grūdų – 20,4 proc., pieno ir jo produktų – 16,5 proc. bei žuvų ir vėžiagyvių eksportas – 11,9 proc. 2020 m. sausio mėn. lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertės struktūroje dominavo pieno ir pieno produktų (17,4 proc.), aliejinių kultūrų sėklų ir kitų grūdų (12,3 proc.), žuvų ir vėžiagyvių (11,4 proc.) eksportas. Palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, daugumos produktų eksporto vertė išaugo, iš jų pieno ir pieno produktų – beveik 4 proc.

Didžiausias eksportas į ES

Daugiausia lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų Lietuva eksportuoja į ES šalis. 2019 m. sausio mėn. eksporto vertė sudarė 72 proc., 2020 m. sausio mėn.

3 pav. Lietuviškų pieno ir jo produktų eksporto vertės į ES struktūra proc.

1 pav. Lietuviškos kilmės žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertės į ES struktūra proc.

ji padidėjo iki 83,1 proc. Didžiausią eksporto į ES vertės dalį – apie šeštadalį – sudaro pieno ir pieno produktų eksportas. Šių metų sausį jų eksportas siekė apie 15 proc. bendro eksporto (žr. 1 pav.).

Statistiniai duomenys rodo, kad net tris ketvirtadalius pieno ir jo produktų Lietuva išveža į ES šalis. Tarp jų lyderės – Lenkija, Italija, Latvija, Vokietija ir Nyderlandai. Į šias šalis eksporto vertė 2019 m. sudarė beveik 86 proc. bendro šių produktų eksporto. 2020 m. sausį ši dalis kiek sumenko, tačiau liko labai reikšminga ir siekė 81,6 proc. (žr. 2 pav.). Nors bendras pieno ir jo produktų eksportas šių metų sausio mėnesį, palyginti su 2019 m. gruodžio mėnesiu, sumažėjo 390,3 tūkst. eurų, tačiau į Vokietiją padidėjo net 7,4 proc., į Italiją – 2,7 proc., į Latviją – 1,6 proc.

Pieno ir jo produktų eksporto į ES šalis struktūroje didžiausią dalį sudaro sūrių ir varškės, nekonzentruoto bei koncentruoto pieno ir grietinėlės eksportas – jų vertė 2019 m. sudarė 87,5 proc., o šių metų sausio mėnesį siekė 83 proc. jų bendro eksporto vertės. Net du penktadalius eksporto vertės sudaro sūrių ir varškės eksportas (žr. 3 pav.).

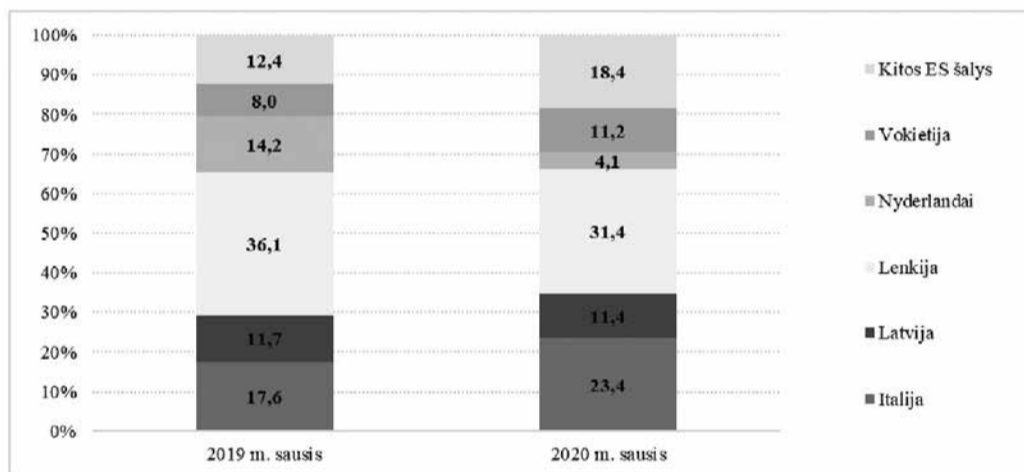
Daugiausia lietuviško sūrio ir varškės – į Italiją

Nekonzentruoto pieno ir grietinėlės Lietuva daugiausiai eksportuoja į kaimynines šalis – 2019 m. jų eksporto vertė į Lenkiją ir Latviją sudarė beveik 78 proc. bendros pieno ir jo produktų eksporto į ES vertės, šių metų sausio mėnesį ši dalis padidėjo net iki 86 proc. Daugiau nei pusė visų sūrių ir varškės, parduodamų ES, Lietuva išveža į Italiją – jų eksporto vertė sausį siekė 54 proc., dar beveik 17 proc. – į Latviją (žr. 4 pav.).

Lietuvos pieno perdirbimo bendrovės į Italiją kasmet išveža apie 30 tūkst. tonų

sūrių. Su trečiosiomis šalimis Lietuva šiuo laikotarpiu pienu ir jo produktais prekiaavo nedideliais kiekiais, todėl dėl koronaviruso pandemijos pieno perdirbimo pramonė neturėtų skaudžiai nukentėti.

Europos Komisijos duomenimis, 2019 m. iš ES valstybių į trečiąsias šalis labiausiai išaugo sviesto eksportas – beveik 41 proc. – nuo 128 iki 180 tūkst. tonų. Daugiausia

2 pav. Lietuviškų pieno ir jo produktų eksporto vertės į ES šalis struktūra proc.

sviesto eksportuota į JAV (33,9 tūkst. tonų, arba 21 proc. daugiau nei 2018 m.). Lietuva praėjusiais metais į trečiąsias šalis (daugiausia – į Kazachstaną, Izraelį ir Saudo Arabiją) eksportavo 1,8 tūkst. tonų sviesto – 3,6 karto daugiau nei 2018 m.

2019 m. sūrių eksportas iš ES valstybių į trečiąsias šalis siekė 879,7 tūkst. tonų ir buvo 7 proc. didesnis nei 2018 m. Daugiausia sūrių ES šalis eksportavo į JAV (139,1 tūkst. tonų) ir Japoniją (114,1 tūkst. tonų). Daugiau nei po 100 tūkst. tonų sūrių eksportavo Nyderlandai, Vokietija, Prancūzija

ir Italija. Lietuva į trečiąsias šalis 2019 m. eksportavo 15,3 tūkst. tonų sūrių, trečdalis eksporto – į JAV (5,2 tūkst. tonų), beveik 8 proc., arba 1,2 tūkst. tonų, – į Pietų Korėją. Palyginti su 2018 m., Lietuvos sūrių eksportas padidėjo 35,1 proc.

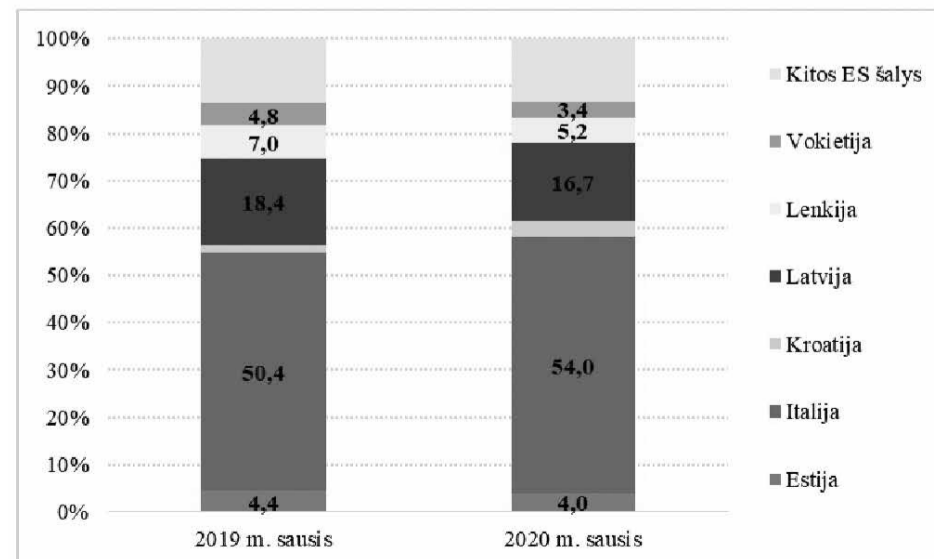
Analizuojamu laikotarpiu ES valstybės į trečiąsias šalis eksportavo 962,4 tūkst. tonų nugriebto pieno miltelių, 18 proc. daugiau nei 2018 m., daugiausiai – į Kiniją (126,3 tūkst. tonų), Alžyrą (100,7 tūkst. tonų) ir Indoneziją (71,1 tūkst. tonų). Lietuvos

nugriebto pieno miltelių eksportas 2019 m. siekė 20,8 tūkst. tonų ir, palyginti su praėjusiais metais, padidėjo beveik 19 proc. Daugiausiai jų importavo Alžyras (5,1 tūkst. tonų), Vietnamas (2,7 tūkst. tonų) ir Kazachstanas (2,3 tūkst. tonų). Nenugriebto pieno miltelių eksportas iš ES į trečiąsias šalis 2019 m., palyginti su 2018 m., sumažėjo 11 proc. (nuo 334 iki 297 tūkst. tonų). Pagrindinės jų importuotojos – Omanas (40,5 tūkst. tonų), Alžyras (21,7 tūkst. tonų), Nigerija (18,8 tūkst. tonų). Lietuvos nenugriebto pieno

miltelių eksportas nebuvo reikšmingas, praėjusiais metais siekė 0,5 tūkst. tonų.

Iššūkiai

Dėl koronaviruso pandemijos traukiantis rinkoms trečiosiose šalyse, ES pieno ir jo produktų gamintojams gali tekti atsigręžti į ES vidaus rinką. Tai, tikėtina, itin padidintų ES pieno perdirbimo įmonių tarpusavio konkurenciją. Dėl to gali sumažėti ir pieno bei jo produktų eksportas iš Lietuvos. Autorius yra Vytauto Didžiojo universiteto Bioekonomikos plėtros fakulteto docentas

4 pav. Lietuviškų sūrių ir varškės eksporto vertės į ES šalis struktūra proc.

Darbas ir mokymasis karantino metu

Gintė Gudzevičiūtė

Dėl prasidėjusio karantino keičiasi dienotvarkė ir darbų planavimas ne tik darbuotojams, bet ir moksliviams bei studentams. Viena vertus, galima pasidžiaugti, kad atsirado daugiau laisvo laiko. Kita vertus, ne paslaptis, kad kuo daugiau laisvės, tuo sunkiau gali būti prisiversti imtis darbų, kurie ne visada yra lengvi ar malonūs, pavyzdžiui, baigiamojo darbo rašymas.

Bendraudama su studentais, vis išgirdavau, kad kuo daugiau laisvo laiko, tuo sunkiau planuoti darbus ir jų neatidėlioti. Kadangi darbai kaupiasi, o laikas vietoje nestovi, natūralu, kad pradeda graužti sąžinė, kilti nerimas ir kiti nemalonūs jausmai. Kai šie jausmai aplanko, kyla noras užsiimti veikla, kuri padėtų užsimiršti. Tai gali būtų serialų, vaizdo įrašų peržiūros, kompiuteriniai žaidimai ar netgi svaigalų vartojimas. Deja, šis pabėgimas padeda nejausti nerimo tik trumpam, o paskui visa graužatis sugrįžta

su trenksmu, nuo ko dar labiau norisi bėgti...

Keturi dalykai, kurie padės geriau planuoti laiką, dirbant ar mokantis namuose

Kai kuriems žmonėms savijautą ypač palengvina sudarytas planas ar dienotvarkė, rutinos susikūrimas. Galima planuoti savo dienas, numatant, kelintą valandą kelsiuosi, kiek laiko pusryčiausiu, kiek laiko skirsiu universiteto darbams, užduotims atlikti, kokio ilgio pertraukėles darysiu, ką veiksiu per pertraukėles, kada pietausiu, kada vėl imsiuosi darbų ar pramogų ir taip iki pat vakaro. Planuojant dienas, svarbu numatyti ne tik darbus, bet ir laiką poilsiui bei pramogoms, nes tai yra ne ką mažiau reikalinga.

Dirbant ir mokantis namuose, patariama darbų neatlikti lovoje ar kitoje poilsio vietoje. Nors namai gali būti nedidelė erdvė, bet naudinga valgyti, mokytis, dirbti ir poilsiauti skirtingose erdvėse. Nusprendus pailsėti ar pramogauti, naudinga šias veiklas pajvairinti. Kitaip tariant, galima ne tik žiūrėti mėgstamus vaizdo įrašus „Youtube“ kanale ar žaisti žaidimus, bet dar naudinga daryti mankštą namuose, pagal galimybes išeiti pasivaikščioti į gamtą, pasigaminti naujų patiekalų.

Pastaruoju metu, kai išstis dienas nereikia niekur skubėti, nėra susitikimų, pasikaitų ar kitų priežasčių anksčiau keltis iš lovos, gali kilti pagunda ilgiau pamiegoti ar net keltis vidury dienos. Tuomet natūralu,

kad miegoti norisi tik paryčiais. Iš tų, kurie gyvena tokiu dienos ritmu, išgirstu nusišundimų, kad sutrinka miegas. Žmogus, nors ir daug miega, tačiau jaučiasi apsnūdęs, pavargęs, sunkiai prisiverčia imtis veiklos. Šiuo atveju naudinga keltis ir eiti miegoti kasdien tuo pačiu laiku ir siekti, kad miego laikas netruktų ilgiau, negu rekomenduojamas 7–9 valandos per parą. Jeigu taip nutinka, kad vakarui atėjus, miegas dar neima, galima bandyti rytais keltis kiek anksčiau, o dieną vengti gulėjimo, snaudimo, į dienotvarkę įtraukti daugiau protinės ir fizinės veiklos.

Prasmingi laiko išnaudojimo būdai

Kai žmogus yra apribojamas, negali užsiimti įprasta savo veikla, atsiranda daugiau laisvo laiko, o žiniasklaidoje randama informacija gąsdina, kelia nežinomybę, atsiranda daug neapibrėžtumo. Žmonės šiuo metu gali patirti daugiau nerimo, baimės, jiems sunku imtis naujos ar mėgstamos veiklos. Patarčiau dabar labiau įsiklausyti į save ir pasirinkti tai, ko norisi šiuo nelengvu laikotarpiu.

Iš studentų vis girdėdavau, kad dėl laiko trūkumo nėra kada gilinti žinias mėgstamose kryptyse, domėtis naujovėmis ar mokytis naujų įgūdžių. Šis laikotarpis gali būti puiki proga tą daryti. Ar tai būtų internete siūlomi nemokami universitetiniai kursai, ar įvairios neperskaitytos knygos dominančiomis temomis. Net jei ir

tingisi ar sunku prisiversti, galima pradėti skiriant tam nors penkiolika minučių per dieną. Tada gal nauja veikla sudomins labiau, nei buvo tikėtasi.

- Internetu taip pat galima rasti nemažai sporto treniručių namų sąlygomis. Fizinė veikla gerina ir psichologinę savijautą.
- Galima užsiimti kūryba: rašymu, piešimu, grojimu, dainavimu, konstravimu ir kt.
- Dera nepamiršti pasirūpinti ir savo psichologine gerove. Daugiau kalbėtis su artimaisiais ir draugais telefonu ar internetu. Patiriamus pojūčius galima surašyti ant popieriaus, medituoti, kreiptis į psichologą nuotolinei konsultacijai.
- Patarčiau vengti medijose skaityti pernelyg daug informacijos, susijusios su koronavirusu. Ypač tada, jei paskaičius kyla įtampa ar jaučiamas didelis nerimas. Skaitant aktualią informaciją, svarbu nepamesti sveiko proto ir kritiško požiūrio – atsirinkti informaciją, kuri yra patikima, ir orientuotis ne tik į siaubą keliančias naujienas, bet ir į tas, kurios kelia viltį. Taip susidarys tikroviškesnis vaizdas.
- Ramybės ir pastovumo gali pridėti tai, kad studijos, nors ir nuotoliniu būdu, tęsis toliau. Vadinasi, mokymosi procesas nenutrūks, ryšį ir kontaktus su dėstytojais bus galima palaikyti toliau. Tad tai, kas buvo rutinos dalis, pažįstama ir pastovu iki šiol, galima tęsti ir toliau. *Autorė yra Vilniaus Gedimino technikos universiteto psichologė*

IN MEMORIAM

Dr. Vaclovas Bagdonavičius (1941–2020)

dirbo jo vyriausioju mokslo darbuotoju. 1996–2008 m. dėstė tuometiniame Vilniaus pedagoginiame universitete.

Pirmuosius Vydūno idėjų atradimus V. Bagdonavičius pradėjo skelbti dar 1967–1969 m. – tautinio ir etnokultūrinio judėjimo laikotarpiu. Tuo metu subrendo jo, kaip lituanisto, filosofo, vydūnisto, visuomeninis ir pilietinis apsisprendimas bei pasiryžimas atskleisti Vydūno idėjų fundamentaliąją vertę. Ši vientisa mokslininko veiklos kryptis truko keturis dešimtmečius.

1988 m. Vaclovo Bagdonavičiaus iniciatyva ir pastangomis įkurta Vydūno draugija, besirūpinanti vydūniškųjų humanistinių pažiūrų puoselėjimu, išsaugojimu ir sklaida, Vydūno raštiškojo palikimo įamžinimu ir tyrimų plėtote. Šiai draugijai V. Bagdonavičius vadovavo 23 metus, o nuo 2011 m. buvo jos Garbės pirmininkas. Šios draugijos pastangomis Vydūnas tapo visuotinai žinomu ir tautos sąmonėje pradėjo užimti vieną iš garbingiausių vietų tarp jos didžiųjų asmenybių. 2014 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė V. Bagdonavičių apdovanojo valstybine Jono Basanavičiaus premija už reikšmingiausius darbus, ugdant tautinę savimonę, Vydūno idėjų atskleidimą ir įprasminimą bei Mažosios Lietuvos kultūros paveldo įamžinimą ir sklaidą.

V. Bagdonavičius taip pat buvo ir Mažosios Lietuvos reikalų tarybos prezidiumo narys, Mažosios Lietuvos enciklopedijos vyriausiasis redaktorius, daugelio kitų leidinių ir almanachų redakcinių kolegijų narys; Akademinio Skautų Sąjūdžio Vydūno fondo (JAV, Čikaga) premijos laureatas (1992). Pagrindinės jo mokslinių tyrimų sritys:

Vacys Bagdonavičius Jonaičiuose, viduryje, 1968 m. atidengiant atminimo lentą Vydūnui. Tomo Staniko asmeninio archyvo nuotrauka

Lietuvos filosofijos bei etinės minties istorija ir Mažosios Lietuvos kultūrinis palikimas. Bet daugiausia dėmesio jis skyrė Vydūno kūrybai, veiklai ir gyvenimui tirti. Šiam lietuvių mąstytojui V. Bagdonavičius skyrė monografijas „Filosofiniai Vydūno humanizmo pagrindai“ (1987), „Vydūnas“ (2017,

kartu su A. Martišiūte-Linartiene) bei knygas „Sugrįžti prie Vydūno“ (2002), „Spindulys esmi begalinės šviesos: Etiudai apie Vydūną“ (2008). Paskelbė per 250 studijų, straipsnių, recenzijų ir mokslo populiarinimo darbų.

Vydūno draugijos pirmininko rūpesčiu 1991 m. iš Detmoldo (Vokietija) į Bitėnus (Pagėgių r.) pervežti ir iškilmingai perlaidoti Vydūno palaikai, atlikti svarbiausi Bitėnų kapinių rekonstrukcijos darbai. Prie Vydūno kapo pastatytas iš Detmoldo atvežtas antkapinis akmuo. Vydūno draugijos iniciatyva leidžiamas kūrybinis Vydūno palikimas: jo raštų tomų, periodikos darbai, perspausdinamos jo knygos, surengta daugelis Vydūnui skirtų konferencijų ir renginių. 1994 m. Kintuose įsteigtas Vydūno kultūros centras.

V. Bagdonavičius buvo ir Lietuvos kultūros fondo valdybos, Tautos namų tarybos, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos narys, žurnalų „Filosofija. Sociologija“ redakcinės kolegijos pirmininkas, „Humanistica“ vyr. redaktoriaus pavaduotojas, almanachų „Ramuva“, „Naujoji sąmonė“ vienas atsakingų redaktorių, filosofinės antropologijos, hermeneutikos ir orientalistikos žurnalo „Eidos“ redaktorius, „Mažosios Lietuvos enciklopedijos“ redakcinės kolegijos narys ir pirmininkas, vienas Indijos bičiulių draugijos steigėjų. Jis apdovanotas Čikagos Vydūno fondo premija (1992). 2010 m. jam suteiktas Pagėgių krašto garbės piliečio vardas. *Lietuvos kultūros tyrimų institutas*

Knygos apie Pranciškų Baltrų Šivickį sutiktuvės

Doc. dr. Feliksas Laugalys

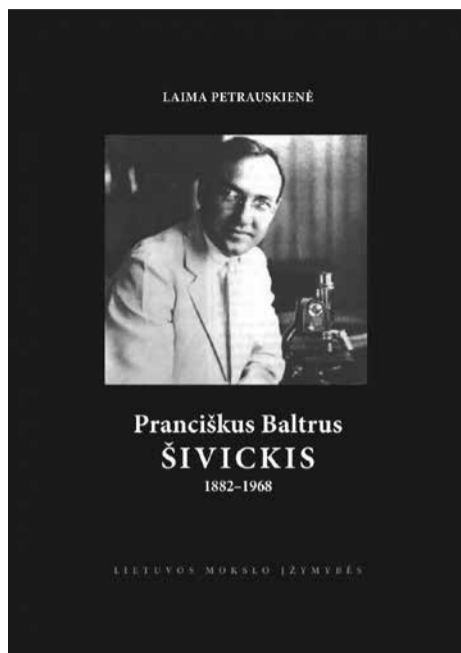
Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje vasario 25 d. įvyko dr. Laimos Petruskienės knygos „Pranciškų Baltrų Šivickis, 1882–1968“ sutiktuvės. Ši knyga priklauso knygų serijai „Lietuvos mokslo įžymybės“. Internetinis jos variantas paskelbtas dar 2019 m. spalio mėnesį Gamtos tyrimų centro svetainėje, bet dėl finansinių sunkumų išspausdintas tik šių metų pradžioje.

Bibliotekos renginių erdvė buvo pilnutėlė. Manychiau, kad niekas nesigailėjo atėjęs į šį renginį, nes buvo įdomu tiek dalykine mokslinė, tiek menine prasme. Kad bus įdomu ir man, turinčiam biofiziko specialybę ir 48 metus dėšiusiam Vilniaus universitete psichologams neurofiziologiją ir neuroanatomiją, žinojau iš anksto, perskaitęs knygos internetinį variantą.

P. B. Šivickis buvo neeilinė asmenybė Lietuvos XX a. biologijos istorijoje. Jis buvo visiškai naujos mokslo šakos – eksperimentinės zoologijos pradininkas mūsų tėvynėje. Būtent jo atlikti regeneracijos tyrimai man buvo įdomiausi, bet jis daug nuveikė ir kitose biologijos mokslo šakose, buvo hidrobiologijos, parazitologijos ir kitų sričių tyrimų pradininkas Lietuvoje, turėjęs daug mokinių ir pasekėjų. Galime didžiulioti, kad P. B. Šivickis buvo regeneracijos tyrimų pionierius Lietuvoje. Žinoma, labai gaila, kad jo tyrimai nebuvo įvertinti, jam esant gyvam. Netgi atvirksčiai, iš jų tuo metu buvo išsityčiota. Deja, tai dažna pirmeivių lemtis.

Simboliška, kad vakaras buvo įdomus ir menine prasme, nes P. B. Šivickis buvo labai įvairiapusiška asmenybė ir daug kuo domėjosi. Muzikavo, buvo pats pasidirbdinęs smuikeliu, skatino savo vaikus muzikuoti. Fotografavo, filmavo, tarpukariu skaitė pasakaitas per Lietuvos radiofoną, skelbė labai patrauklius mokslo populiarinimo straipsnius, paliko ir šiek tiek grožinių nedidelės apimties kūrinių.

Vakaras prasidėjo kūriniais, kurių apie 1960 m. pats P. B. Šivickis buvo užsipašęs atlikti per tuo metu bene populiariausią radijo laidą – pageidavimų koncertą. Tai buvo Antonino Dvoržako „Humoreska“, kurią šiame renginyje pagrojo P. B. Šivickio marti smuikininkė Diana Šivickienė su kolege altininke Daiva Gudelevičiute. Atidų skaitytoją

Knygos viršelis

turbūt nustebins, kad muzikavo mokslininko marti, žinant, kad už poros metų minėsime 140-ąsias P. B. Šivickio gimimo metines. Renginio vakaro vedėjas, šios knygos specialusis redaktorius, Lietuvos mokslo ir P. B. Šivickio premijų laureatas, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys prof. habil. dr. Vincas Būda šį vakarą ir pradėjo, pristatydamas Šivickių šeimą. Ją mokslininkas sukūrė, būdamas 54-erių, bet spėjo išauginti penkis vaikus, iš kurių su mumis dar yra keturi. Trys iš jų – Ramona Simokaitienė (matematikė), Marija Dirvanauskienė (muzikė), Albertas Šivickis (muzikas), ir dvi mokslininko prananūkės, žentas Juozas Simokaitis ir marti Diana dalyvavo knygos pristatyme. Dukra Teklė Šivickytė-Juodienė (chemikė) dalyvauti negalėjo, bet yra suteikusi knygos autorei vertingos informacijos.

Knygos sutiktuvės vyko įdomia pokalbio forma, prieš tai V. Būda trumpai pristatė autorę ir jos knygą. V. Būda akcentavo, kad įdomiai parašyti knygą apie mokslininko gyvenimą yra nelengva. Dažnokai tai būna sausas faktų konstatavimas, kai aprašomas herojus dirba nuo ryto iki vakaro ir padaro labai daug. Tačiau šios knygos autorė Laima Petruskienė turi literatūrinį gabumą. Neskaitant mokslinių publikacijų, ji yra nemažai publikavusi ir grožinių kūrinių bei publicistikos Lietuvos spaudoje („Literatūro-

je ir mene“, „Nemune“, „Kultūros baruose“, „Šiaurės Atėnuose“ ir kt.), apdovanota Literatūros ir meno publicistikos premija. Knygą apie P. B. Šivickį ji parašė taip, kad ją tikrai įdomu skaityti. Į klausimą, kam skirta ši knyga, autorė atsakė, kad, nors ji turėtų būti svarbi biologams, tačiau galėtų sudominti visus, besidominčius mokslo istorija. P. B. Šivickio gyvenimas susijęs su svarbiausiais XX a. įvykiais ir daugybe žymių Lietuvos žmonių. Autorė net siūlė skyrių „Mokslinių tyrimų kryptys“ nebijoti skaityti kitų specialybių žmonėms, nes stengėsi pastarąjį parašyti taip, kad skaityti būtų suprantama ir įdomu visiems. Čia įterpta įdomių detalių iš aprašomojo laikotarpio, mokslinių ekspedicijų, vaizdingų ištraukų iš paties P. B. Šivickio parašytų mokslo populiarinimo straipsnių. Gal tik skyrelis „Regeneracija“ yra kiek sudėtingesnis ir reikalauja biologinio išsilavinimo, tačiau ir jį, kiek pasigilinus, galima perprasti.

Į klausimą, ar ši knyga nemenkina Tado Ivanausko darbų reikšmės (abu žymieji mokslininkai buvo vienmečiai ir nemažai metų dirbo toje pačioje įstaigoje), L. Petruskienė atsakė, kad tokios nuostatos šioje knygoje nėra. T. Ivanausko nuopelnai yra pripažįstami, o knyga skirta P. B. Šivickiui, nepelnytai atsidūrusiam T. Ivanausko šešėlyje ir pastarojo nepelnytai menkintam. O kad kai kurie žymūs žmonės knygoje yra aprašyti

Prof. Gediminas Valkiūnas

Prof. Dobilas Kirvelis

ne visiškai baltomis spalvomis, kaip buvo įprasta sovietmečiu, reikia pripažinti. Tačiau jie aprašyti taip, kaip liudija dokumentai ir archyvai. Autorė nemanoma, kad istorija turi būti rašoma tik baltomis spalvomis. Toks „išbaltintas“ pasakojimo stilius mūsų yra ypač būdingas, rašant apie mokslininkus. Tačiau pažvelkime, kaip aprašytos žymiųjų menininkų biografijos – nuo švytinčių viršūnių iki juodžiausių bedugnių, nes tos biografijos tokios ir buvo.

Ta pačia proga autorė pridūrė, kad yra sulaukusi priekaištų, esą per daug tamsiai pavaizdavusi tarpukari: „Čia vėl puolame į kraštutinumus. Sovietmečiu tarpukaris buvo piešiamas itin tamsiomis spalvomis. Po to norėjome jį pavaizduoti kaip prarastą rojų. Tačiau jis buvo visoks, toli gražu – ne vien rojus.“ Tokį tikrovišką vaizdą ir stengiasi pateikti knygoje.

Į klausimą, jei knyga rašyta populiariai, patraukliai ir vaizdžiai, tai gal joje yra beletristikos, L. Petruskienė atsakė, kad šiek tiek beletristikos yra tik skyriuje „Vietoje epilogo“. Tačiau skyriaus pabaigoje cituojami P. B. Šivickio žodžiai tikrai tokie, kokie buvo pasakyti. Suprantama, kad priešmirtinė būsena – ką galvoja ir ką mato žmogus prieš mirdamas – yra rašančiojo vaizduotės produktas. Nė venas iš mūsų nežinome ir jau nebesužinosime, ką jaučia ir ką galvoja, ką

■ Nukelta | 11 p.

Muzikuoja Diana Šivickienė (kairėje) ir Daiva Gudelevičiūtė

Knygos autorė Laima Petruskienė ir vakaro vedėjas Vincas Būda

Monografija apie Lietuvos kaimą sovietinės okupacijos laikotarpiu

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Kolūkmėtis okupuotos Lietuvos kaimo (2019). Sudarytojas ir mokslinis redaktorius – prof. dr. Alvydas Baležentis. Autoriai: Alvydas Baležentis, Pranas Sasnauskas, Kazys Starkevičius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 304 p.

Praėjusių metų pabaigoje išleista monografija, kurioje pirmą kartą lietuvių mokslinėje literatūroje išsamiai analizuojami penki kraupios okupacijos, padariusios neatitaisomą žalą Lietuvos ekonomikos raidai ir visuomenei, dešimtmečiai. Kai kuriuose skyriuose ši knyga nukelia skaitytoją ir į daug tolesnės praeities laikus, pavyzdžiui, P. Kiseliovo ir P. Stolypino reformų ištakas ir diametraliai priešingas jų metodologines pozicijas, o pabaigoje priartina prie pirmųjų bandymų atkurti Lietuvos ūkininkų visuomenę. Knygos pradžioje akcentuojama, kad ji skirta trijų, visiškai skirtingai susiformavusių socialinių grupių atstovams – Pirmosios Respublikos laikotarpio ūkininkams, kuriuos okupacinės struktūros apšmeižė ir didžiąją jų dalį sunaikino, nuo pirmųjų sovietinės okupacijos metų nutraukdamas jų ūkinę veiklą; Lietuvoje likusiems kaimo žmonėms, prievarta suvarytiems į jokių ekonominės perspektyvos neturinčius, svetima ideologija pagrįstus darinius; žemės ūkio specialistams, net ir žiauriausios prievartos sąlygomis sugebėjusiems saugoti Lietuvos dirvožemį ir kaimo žmones, padėjusiems jiems išgyventi nežmoniško teroro laikotarpiu.

Jeigu apie P. Stolypino, augusio ir brendusio tuomet carinio režimo valdomoje Lietuvoje, daug laiko praleidusio Kalnaberžės dvare šalia Kėdainių, vykdytas reformas vienas kitas yra bent girdėjęs, tai apie grafo P. Kiseliovo nuostatus ir jo bandymus pasinaudoti žmogų nuasmeninančia, iš baudžiavos laikų atėjusia,

Monografijos atsakingasis redaktorius – LMS vicepirmininkas prof. dr. Alvydas Baležentis

nei pažangos, nei atsakomybės neskatinančia bendruomenės egzistavimo forma, vėliau tapusia kolūkių steigimo prototipu, daugelis būsimųjų šios monografijos skaitytojų išgirs pirmą kartą. Knygos autoriai labai preciziškai atskleidžia, kodėl būtent iš Rusijos kilo ši žemės ūkio valdymo forma, šimtmečiams lėmusi jo atsilikimą ir skurdžią būtį.

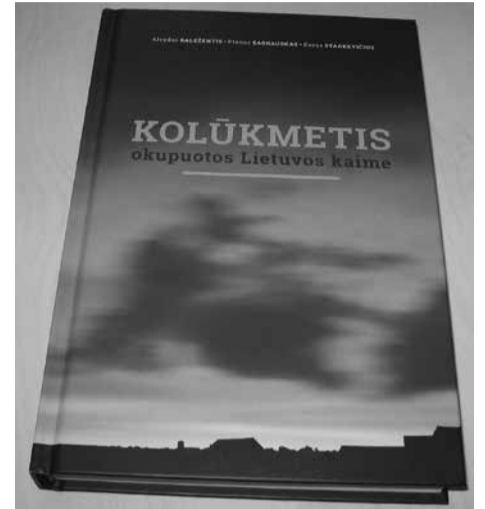
Daugelis skaitytojų tik dabar suvoks ir Pirmosios Respublikos agrarinio sektoriaus pažangos architekto prof. Jono Prano Aleksos, ir 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovo Sąjūdžio Tarybos Deklaracijos sąsajas su šio nepriklausomybės 30-mečio pastangomis atkurti modernų Lietuvos agrarinį sektorių.

Monografijoje labai išsamiai analizuojamos prievartinės kolektyvizacijos tikrosios priežastys ir giluminiai okupantų siekiai įvairiausiomis dingstimis, net, pavyzdžiui, melioracijos priedanga, naikinant Lietuvos ūkininkų sodybų sistemą, diegiant nuasmenintos bendruomenės („obščinos“) gyvenimą, naikinant bet kokius verslumo ir iniciatyvumo įgūdžius. Atskleistas stalininės

kolektyvizacijos laikotarpio represijų mastas, okupantų užmačios paversti tautą bevalių samdinių banda, įsisąmoninusią, kad visos gamybos priemonės priklauso tik valstybei ir jokia asmeninė ekonominė veikla nebus toleruojama, net įvardijant ją kaip nusikaltimą veikimą.

Šiandienų studentų, net doktorantų ir jaunų dėstytojų kartai bus be galo sunku suvokti tuometinės sovietinės ekonomikos metodologinius pagrindus, valdiško (o vėliau ir asmeninio) turto vogimo ir net šiuolaikinės korupcijos ištakas, paremtas „blato“ ir „deficito“ nuostatomis, atėjusiomis iki mūsų dienų ir čia tapusiomis mutacijomis, apsunkinančiomis visą dabartinės Lietuvos viešojo sektoriaus ir visos valstybės pažangą. Tai iki šiol matome ir mūsų dabartinėje teisės saugoje, niekaip neprisirengiančioje kurti šiuolaikinę teisės aktų sistemą, kuri leistų išnaikinti korupcijos apraiškas, aplaidų viešojo turto valdymą, nepotizmą ir mobingą, pastaruoju metu itin sustiprėjusias asmenybių niveliavimo ir bandos elgsenos diegimo užmačias, gana nelaukta besivienijančias su dabartinio globalizmo tendencijomis.

Monografijos skaitytojams suteikta unikali galimybė gana glaustame tekste susipažinti su Lietuvai Pirmojo pasaulinio karo metu padarytais nuostoliais: valstybės turto sunaikinimu, milžiniškomis žmonių netektimis, agrarinio sektoriaus nuniokojimu ir visiškai neefektyviu dvarininkų (tarp kurių net 87 proc. buvo svetimtaučiai, neturintys jokių ryšių su Lietuvos kultūra ir valstybinio atkūrimo siekiais) žemėvaldos modeliu, atėmusiu galimybę to meto jaunimui lavintis, įgyti modernaus ūkininkavimo įgūdžių. Iš tikrųjų didžiąjai tuometinės lietuvių tautos daliai buvo atimta galimybė naudotis savos valstybės žeme. Autoriai pažymi, kad, atkūrus nepriklausomybę, žemės valdymo „reformos įgyvendinimas buvo svarbiausias

Monografija „Kolūkmėtis okupuotos Lietuvos kaimo“

valstybinis darbas, kurį skubino politiniai, ekonominiai ir socialiniai tikslai. Todėl laikinoji vyriausybė, šaukdama savanorius ginti tėvynę, pažadėjo juos aprūpinti žeme“. Tarp tų savanorių buvo ir šių eilučių autoriaus tėtis, anuomet aštuoniolikmetis vargingų valstiečių sūnus, atsiliepęs į pirmąjį kvietimą tapti kuriamos valstybės kariu.

Kolūkmėčio laikotarpio analizė, ypač kruopščiai išdėstyta šioje monografijoje, daliai skaitytojų primins jų tėvų gyvenimą tokioje dar netolimoje praeityje, jų pačių sudėtingą jaunystės ir brendimo laikotarpį ir, žinoma, įvykius, susijusius su naujausio Lietuvos valstybės laikotarpio panorama. Tokios išsamios dar neseno laikotarpio procesų analizės dar neturėjome. Galima puikiai suprasti šios monografijos atsakingojo redaktoriaus, Mykolo Romerio universiteto profesoriaus, ilgamečio Lietuvos mokslininkų sąjungos nario nuostatą, kad jis jaučiasi įvykdęs vieną svarbiausių savo gyvenimiškųjų ir mokslinės veiklos uždavinių. ■

Netekus Vaclovo Bagdonavičiaus

Dr. Algirdas Matulevičius

Brangieji vydyniečiai ir visi lietuviybės mylėtojai, Mokslas, kultūra, visuomenė neteko vieno žymiausių Lietuvos mokslininkų humanitarų ir kartu didžiojo humanisto, vydytinio, ramaus būdo, labai talentingo ir nuoširdaus bendražygio, bendraminčio. Neatlaikė didžiulių krūvių tautai dirbanti širdis. Tai smūgis visai pažangiajai demokratinei visuomenei.

Aš Vacį vadinau antruoju Vydūnu ir kelionėse po buvusį Klaipėdos kraštą, ir spaudoje („Lietuvos aidas“, „Donelaičio žemė“, „XXI amžius“ ir kitur). Ir mirė jis kovo 22 d. (tą dieną gimė Vilhelmas Storosta, būsimasis Vydūnas). Tą jis įrodė gausia savo kūryba, vydytinistika (buvo jos pradininkas), garbingu gyvenimu, nuostabiu įžvalgumu.

Su Vaciu buvome pažįstami nuo studijų Vilniaus universitete laikų. Mūsų pasaulėžiūra, visuomeninės, politinės ir idėjinės įžvalgos sutapo. Labai sielojomės, pergyvenome dėl Lietuvoje vis labiau plintančių blygybių, didelės ir vis didėjančios gyventojų socialinės atskirties. Kartu kurį laiką leidome keturtomę Mažosios Lietuvos enciklopediją, išleidome Mažosios Lietuvos enciklopedinį žinyną lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis – doc. dr. Vaclovas Bagdonavičius buvo

Vaclovo Bagdonavičiaus amžinojo poilsio vieta Menininkų kalnelyje

vyriausiasis redaktorius. Vydytinietiškos dvasios vadovas. Žavėjo kuklumu, dvasingumu, geranoriškumu, taktiškumu.

Turbūt žymiausias Vaclovo Bagdonavičiaus veiklas iš vydytinistikos – su prof. dr. Aušra Martišiūte-Linartiene Vydūno 150 metų jubiliejui (1868–2018) skirta monografija „Vydūnas“ (728 psl.). Autoriai – eruditai, aukšto intelekto mokslininkai, atliko, sakyčiau, Heraklio žygdarbį. Monografijoje genialiai atskleidžiamas Vydūno tikėjimas Absoliutu, Visatoje nustatyta Dievo tvarka, Šventraščio nuostatomis grįsta mąstytojo gyvenimas ir kūryba.

Sudiev, mielas bičiuli Vacy, susitiksimė kažkur vydytiniskoje Visatoje. Reiškiau gilią užuojautą mylimai žmonai, šauniam sūnui, giminaičiams. *Laiško autorius yra Mažosios Lietuvos tyrėjas istorikas, enciklopedistas, Lietuvos žurnalistų sąjungos narys* ■

Knygos apie Pranciškų Baltrų Šivickį sutiktuvės

■ Atkelta iš 10 p.

mato mirštantis žmogus. Visa kita knygoje yra dokumentiška, nes remtasi archyvais, knygomis, straipsniais, žmonių prisiminimais. „Įspūdžiui sustiprinti kartais tiesiog sustatydavau vienus faktus prieš kitus, aprašydama, kaip negražiai būdavo elgiamasi su P. B. Šivickiu Lietuvoje, ir cituodama, kokie gražūs žodžiai buvo jam pasakyti ar parašyti filipiniečių mokslininkų“, – paaiškino autorė.

Visų klausimų ir atsakymų neaprašinėsiu, nes užimtų per daug vietos. Renginyje dalyvavo ir įdomiausias ištraukas iš knygos vaizdingai perskaitė aktorė Alvyda Čepaitytė. Ištraukas iš P. B. Šivickio filmuotų dokumentinių filmų (iš 1922–1934 m. periodo) demonstravo pati knygos autorė, šifravusi daugelį šių filmų. Specialiai šiam pristatymui buvo sumontuotas filmas tiek iš P. B. Šivickio filmų, tiek iš jo darytų nuotraukų, tiek iš jo pačios L. Petrauskienės filmuotų bei fotografuotų kadru, darytų tose pačiose vietose, kur kadaise filmavo P. B. Šivickis. ■

Pristatyme pasisakė Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, Gamtos tyrimų centro P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos vadovas habil. dr. Gediminas Valkiūnas. Jis pabrėžė, kad T. Ivanauskas labai daug padarė gamtos apsaugos srityje ir populiarindamas žinias apie gamtą, bet biologijos moksle ir P. B. Šivickio indėlis yra labai didžiulis, todėl jų abiejų net nereikėtų lyginti. Tai, ką darė T. Ivanauskas, suprantama net mokinukams, o norint suprasti, ką darė P. B. Šivickis, reikia didesnio išsilavinimo. Dabartinės P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos darbai pripažinti pasaulyje.

Įdomiai kalbėjo ir Vilniaus universiteto profesorius Dobilas Kirvelis, perpasakojęs savo bendradarbės atsiminimus iš liūdnyjų 1948 m., kai P. B. Šivickis buvo verčiamas pasmerkti genetikos mokslą ir Th. Morgana, tačiau atsisakė tai padaryti. Diskusijų pabaigoje kalbėjo P. B. Šivickio dukra Marija Dirvanauskienė. Ji padėkojo autorei už jautriai ir gražiai parašytą knygą. Vakaras baigėsi Mocarto muzika ir, žinoma, autografo dalinimu. ■

